

GROENE MAAND

magazine

GRATIS September 2008

Hoofdparters

HONDERDEN
ACTIVITEITEN
WWW.GROENEMAAND.NL

Nieuw klimaat NIEUW NEDERLAND

INHOUD

- 4 Het klimaat verandert
- 9 Bosch, Beuk & Haan
- 10 Natuuravonturen
- 12 Buitenplaats voor stad en land
- 13 September forttenmaand
- 15 Nederland Klimaatland
- 17 Kortingsbonnen
- 18 Natuur in Noord-Holland
- 19 t/m 35 *Activiteiten per provincie*
- 37 Dag van het Platteland
- 39 Klimaat-knipsels
- 40 Natuurgebieden in Rotterdam
- 41 Mooier, gezonder en duurzamer
- 42 Voor iedereen een kans
- 43 10 klimaattips
- 44 Kort Groen
- 47 Colofon

Peter Rombouts
Voorzitter IVN

Er is iets aan de hand...

Iedereen is er nu wel van doordrongen: het klimaat zorgt voor veranderingen. Ook planten en dieren reageren. Er verdwijnen soorten en er komen nieuwe bij. Wilt u die veranderingen buiten zelf meemaken? Dat kan. Net als voorgaande jaren is september een maand vol groene activiteiten. Deze keer staan ze vooral in het teken van klimaat en klimaatverandering. September, de Groene Maand, nodigt u graag uit om uw eigen land opnieuw te voelen, te ruiken, te proeven en te zien. Kortom..

...ontdek nieuw Nederland!

De Groene Maand wordt jaarlijks gecoördineerd door het IVN, Vereniging voor natuur- en milieueducatie.

In dit Groene Maand Magazine vindt u allerlei informatie over klimaat en klimaatverandering in ons land én een selectie van de honderden activiteiten in september. Op www.groenemaand.nl staat het volledige overzicht van activiteiten om de veranderingen in het klimaat te ontdekken.

SEPTEMBER IS DÉ MAAND OM NOG EVEN VAN DE ZOMER TE GENIETEN EN DE NADERENDE HERFST TE BELEVEN. EROPUIT DUS!

Het klimaat verandert!

Tijdens de Groene Maand ontdekt u onder leiding van een IVN-Natuurgids veranderingen in de natuur. U vindt vele activiteiten en excursies in de agenda van dit magazine en op www.groenemaand.nl.

*Fietsen en uitwaaien
in het polderland...
Struinen door de
duinen...
Eten uit de natuur...
Een dialoog over
natuurontwikkeling
langs beken en rivieren...
In het donker op zoek
naar nachtbrakende
uilen en vleermuizen...*

Het is een willekeurige greep uit de activiteiten die IVN-Natuurgidsen aanbieden. Op de fiets, kijkend, wandelend, onder leiding van een gids, in natuurgebieden of in de stad krijgt u een beeld van veranderingen in de natuur. De natuur ligt vaak letterlijk op straat. Wie er oog voor heeft, ziet de mooiste dingen!

IVN-gidsen vertellen graag over de natuur in uw woonomgeving. Ze zijn opgeleid om met hun kennis, vaardigheid en enthousiasme een breed publiek te informeren over de natuur in dorp, stad en buitengebied. Wat zijn bijvoorbeeld de effecten van een veranderd klimaat? Welke bedreigingen zijn er en wat kunt u zelf doen om het tij te keren? Wilt u weten welke IVN-afdeling bij u in de buurt excursies organiseert? Kijk dan op www.ivn.nl.

Het aanbod van IVN-activiteiten in de Groene Maand wordt mede mogelijk gemaakt door de steun van de Nationale Postcode Loterij.

Wij gaan verhuizen

NATUUR
PAST ZICH AAN

De klimaatverandering gaat snel. De natuur kan zich wel aanpassen, maar dat kost tijd. Er zijn soorten die het moeilijk krijgen en uit Nederland verdwijnen, maar er zijn ook nieuwkomers.

Wij verhuizen uit Nederland

Wij korhoenen gaan verhuizen. We wonen het liefst op heidevelden en langs bosranden in de buurt van bomen. We gaan weg uit Nederland, omdat de winters steeds zachter worden.

Wij verhuizen naar Nederland

Wij sikkelsprinkhanen wonen het liefst op droge heidevelden en verlaten akkers. Vroeger vonden wij Nederland koud en nat. Nu is dat anders, want het wordt warmer en we vinden steeds meer plekken waar we kunnen leven.

Wij verhuizen naar Nederland

Wij kleine roodoogjuffers vinden het steeds fijner in Nederland omdat het warmer wordt. Vroeger waren we hier niet graag maar nu verblijven we met velen bij sloten en stilstaande wateren met rijke onderbegroeiing.

Wij hebben het moeilijk

Wij koolmezen hebben het moeilijk. We geven onze jongen winterrupsen. Alleen zijn de rupsen tegenwoordig steeds vaker te vroeg op. Als onze jongen uit het ei komen, hebben de rupsen zich al verpopt. Dat komt omdat het warmer is geworden. Het wordt zo steeds moeilijker om onze jongen groot te brengen.

Heeft u het al gemerkt?

Kent u tenminste drie plant- of diersoorten die in Nederland vaker voorkomen door de klimaatverandering? Ga dan naar www.ivn.nl/klimaat, vul uw antwoord in en maak kans op een van de leuke prijzen.

Wij breiden ons uit

Wij zijn de ambrosia. Oorspronkelijk komen we hier niet voor, maar omdat het klimaat voor ons steeds aangename wordt, breiden we ons sterk uit. De alsemambrosia houdt van zonnige open plaatsen op vochtige, matig voedselrijke grond. De zandambrosia komt voor in de duinen. Niet iedereen is blij met ons, want onze pollen en stuifmeelkorrels veroorzaken hooikoorts. We bloeien van eind augustus tot en met oktober.

MEER
informatie?

WWW.IVN.NL
ZIE OOK DE BON OP PAGINA 17

NCRV'S NIEUWE BOSCH, BEUK & HAAN

Nederland is ons wat waard

We vinden het heerlijk om naar buiten te gaan, uit onze huizen, even de sleur doorbreken. Nederland mag dan een klein landje zijn, we hebben het mooiste cultuurlandschap dat bestaat.

Hoeveel steden en wegen er ook zijn, onze natuur is altijd dichtbij: streken met duinen en dennen, zee en dijken, bossen, zwijnen, weiden met vogels, koeien en veel water. Een dagje vertoeven in de natuur sluiten we graag af met een lekker hapje eten. Dat is goud waard, want het is onze leefruimte, onze biotoop.

Nieuw seizoen, nieuw programma

Hoe mooi de Nederlandse natuur is, laat de NCRV ook het komende seizoen weer zien in een nieuw programma. Vanaf november is Bosch, Beuk & Haan met vogelkenner en natuurliefhebber Nico de Haan wekelijks te zien. Nieuw dit seizoen is dat het programma niet alleen

aandacht besteedt aan natuur, maar ook aan cultuur en lekker eten. Elke aflevering belicht een streek in ons land. Nico de Haan legt het vergrootglas op de natuur in de omgeving, maar daarnaast is er oog voor de cultuur en de culinaire specialiteiten van de betreffende streek.

Programmafán

Bent u ook een natuurliefhebber die vindt dat wij dit soort programma's moeten blijven maken? Meldt u dan aan als programmafán op www.ncrv.nl. U ontvangt dan de dvd *Natuurlijk Nico* (winkelwaarde E 14,95) met daarop verrassende en bijzondere plekken met een eigen verhaal zoals de Oostvaardersplassen, Texel, de Biesbosch, de Veluwe en nog veel meer.

MEER
informatie?

**MEER INFORMATIE OVER DEZE
EN ANDERE NCRV-PROGRAMMA'S OP
WWW.NCRV.NL**

WIN EEN WEEKEND WEG!

Natuuravonturen bij Stayokay

De dertig hostels van Stayokay vindt u op de mooiste plekjes in Nederland. De hostels liggen in de duinen, de bossen, aan het water of in de stad en vormen een prima uitvalsbasis voor de activiteiten van de Groene Maand!

Vanuit de hostels van Stayokay kunt u alle kanten op: uitwaaien op het strand, actief de natuur verkennen of op ontdekkingstocht in een grote stad. De hostels zijn gevestigd in bijzondere gebouwen en beschikken over een grote variëteit aan kamers. Zo kunt u slapen in een Noors jachthuis, een blokhut, vakantiehuisje, kasteel of

Groene Maand arrangementen

- IVN Natuurarrangement
- Zeehondjes kijken op Texel
- Fietsvakantie IJsselvallei
- Wandel- of Fietsarrangement
- Kids Speurplezier in Bergen op Zoom
- Super Zoo in Arnhem
- Friese Waterweek

landhuis. Voor welk hostel u ook kiest, service en gastvrijheid staan voorop. Overal vindt u dezelfde gemoedelijke sfeer en de goede zorgen van de Stayokay-medewerkers.

Een onvergetelijk verblijf

Avonturen beleven kan nergens beter dan bij Stayokay. Ontdek de prachtige Veluwe per fiets, step of te voet, bak brood boven een kampvuur in Gorssel, kano door de Biesbosch of leef u uit in de natuurspeeltuin van Stayokay Bergen op Zoom. En weet u wat ook enorm leuk is? Heel veel andere gezinnen overnachten bij Stayokay!

Stayokay is groen

Stayokay draagt graag bij aan een betere wereld. Alle koffie is daarom van Max Havelaar, de stroom is groen en het drukwerk voldoet aan een milieukeurmerk. Sinds 1 januari 2008 hebben alle hostels van Stayokay het Europees Ecolabel.

**WWW.STAYOKAY.COM,
(020) 551 31 55. ZIE OOK
DE BON OP PAGINA 17**

Duurzaam investeren in hun toekomst

Rabo Groen Bank is marktleider in de financiering van duurzame projecten in ons land. Bedrijven en instellingen kunnen dankzij de Groenregeling van de overheid in aanmerking komen voor aantrekkelijke leningen met een lage rente. Dit geldt voor biologische landbouw, natuurbeheer, windenergie en tal van andere vormen van duurzame investeringen. Een toonaangevend voorbeeld is de bio-energiecentrale van het gemeentelijk sportcentrum in Ermelo. Met een Groenfinanciering van Rabo Groen Bank werd geïnvesteerd in een duurzame warmtekrachtinstallatie die niet alleen het sportcomplex verwarmt, maar ook groene stroom levert aan het openbare net. Hiermee is het zwembad een van de meest energiezuinige in het land.

Op www.rabobank.nl/bedrijven vindt u alles over een Groenfinanciering van de Rabobank

Het is tijd voor de Rabobank.

Kijk op www.rabobank.nl

Buitenplaats voor stad en land

Kasteel Groeneveld wil mensen zodanig raken dat zij zich verantwoordelijk voelen voor hun landschap. Ook als het gaat om klimaatverandering. Met de tentoonstelling *Landschap à la carte* maakt Kasteel Groeneveld de relatie tussen voedsel en landschap zichtbaar.

De combinatie van natuur en cultuur in een historische omgeving maakt Kasteel Groeneveld tot een aantrekkelijke verblijfplaats voor een breed publiek uit stad en land. Door de vele tentoonstellingen en het prachtig landgoed is Kasteel Groeneveld een ideale plek voor een dagje uit voor jong en oud. Wandelroutes, fietsroutes en speurtochten leiden door het Engelse landschaps-

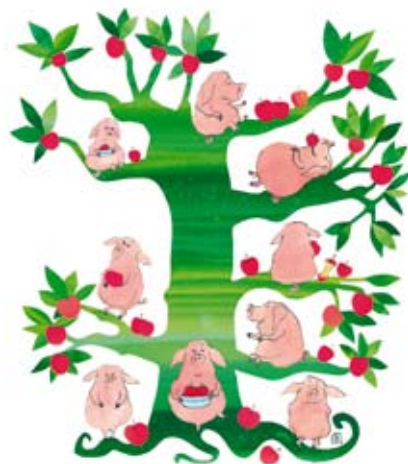
park en de moestuin. Binnen het kasteel zijn oorspronkelijke wand-schilderingen, maar ook diverse tentoonstellingen voor alle leeftijden te bezichtigen.

Er is ook een Grand Café met een ruim assortiment biologische producten.

Landschap à la carte

U kunt nu een bezoek brengen aan de tentoonstelling *Landschap à la carte – een landschap om op te vreten*.

Elke dag kiezen we ons eten. We kunnen het zien en proeven. Wat onzichtbaar blijft, is dat we tegelijkertijd ook een landschap kiezen. Voedsel is gebonden aan klimaat, cultuur en de grond waarop men leeft en waarvan men eet. De manier waarop ons eten wordt geproduceerd, bepaalt ook hoe onze omgeving er uitziet. Eigenlijk staat er dus een stukje landschap op onze dagelijkse menukaart.

© SIEB POSTHUMA

Verantwoordelijk voelen voor landschap hangt nauw samen met bewust zijn van hoe we met voedsel omgaan. Wat betekent het als we ons dit echt gaan realiseren? Zouden wij beter nadenken over wat wij in onze mond stoppen?

De interactieve tentoonstelling *Landschap à la carte – een landschap om op te vreten* geeft jong en oud inzicht in de relatie tussen voedsel en landschap door de jaren heen.

De Groene Maand wordt jaarlijks geopend in Kasteel Groeneveld, onderdeel van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

MEER
informatie?

**WWW.KASTEELGROENEVELD.NL,
(035) 542 04 46
HET KASTEEL IS GEOPEND VAN
DINSdag T/M ZONDAG VAN 11.00
TOT 17.00 uur.**

September fortenmaand

De Nieuwe Hollandse Waterlinie was ooit een wapen tegen de vijand. Nu is de Linie vooral een aaneenschakeling van cultuur-historische en natuurlijke elementen. Tijdens de fortenmaand is het mogelijk om een kijkje te nemen in de forten.

In september 2008 openen voor de vijftiende keer weer een groot aantal forten uit de Nieuwe Hollandse Waterlinie hun deuren voor iedereen! Deze nationale fortenmaand staat in het teken van 'Het Fort als Podium' met onder andere verschillende theatervoorstellingen voor jong en oud. Maar er zijn ook nog andere activiteiten zoals rondleidingen, tentoonstellingen, wandelingen,

begeleide fietsroutes, excursies, vaartochten, kinderactiviteiten, kanonschoten en nog veel meer.

Verdedigingslinie

De Nieuwe Hollandse Waterlinie is uniek in de wereld. Deze van oorsprong militaire verdedigingslinie is aangelegd tussen 1815 en 1940. Ze is 85 kilometer lang en gemiddeld vijf kilometer breed en strekt zich uit van

Muiden bij het IJsselmeer tot Werken-dam bij de Biesbosch. De Linie bestaat uit ruim zestig forten die met elkaar verbonden zijn door middel van zo'n duizend waterbouwkundige en militaire objecten. Het hele gebied kon bij oorlogsdreiging onder water worden gezet. Een laagje water van veertig centimeter was genoeg om het land onbegaanbaar te maken voor mensen, voertuigen of paarden. Tegelijkertijd was het te ondiep om per boot te bevaren. Na de Tweede Wereldoorlog verloor de Nieuwe Hollandse Waterlinie haar militaire functie. Op veel plekken langs de Linie ontstonden schitterende natuur- en recreatiegebieden. ➤

Actief genieten

Langs het cultuurhistorische landschap van de Nieuwe Hollandse Waterlinie geniet u vandaag de dag volop van de natuur. Het gebied leent zich bij uitstek voor een wandeling. Stichting Wandelplatform-LAW heeft het Waterliniepad gemarkeerd en hiervoor een handzame routegids met achtergrondinformatie uitgegeven. De gids kost E 12,90 en is verkrijgbaar bij boekhandel en VVV (ISBN: 90-71068-61-7). Naast wandelen met een routegids kunt u de Waterlinie ook verkennen met recreatiekaarten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Met

deze kaarten van Staatsbosbeheer en Falkplan in de hand ontdekt u de mooiste plekjes per fiets, al wandelend of in de kano zonder te verdwalen. Er bestaat een noord- en een zuidkaart waarop de belangrijkste cultuurhistorische elementen van de Linie zijn aangegeven, zoals forten, groeps-schuilplaatsen en inundatiegebieden. De kaarten zijn te koop bij de boekhandel, Staatsbosbeheer en VVV voor E 4,50 per stuk.

Folder fortenmaand

Meer informatie vindt u in de folder van de fortenmaand. Deze is gratis verkrijgbaar bij alle VVV-kantoren, forten en bibliotheken in de vijf waterlinieprovincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant.

De Nieuwe Hollandse Waterlinie is een van de twintig Nationale Landschappen, waarvan het beleid wordt gecoördineert door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

WWW.FORTENMAAND.NL
WWW.HOLLANDESWATERLINIE.NL

Nederland Klimaatland

Een ander klimaat heeft gevolgen voor Nederland en niet alleen op het gebied van waterveiligheid. Juist ook voor natuur, landbouw en recreatie zijn de gevolgen groot. Het ministerie van LNV is daarom actief bezig om Nederland klimaatbestendig te maken.

De landbouw is grootverbruiker van zoet water. Boeren moeten inspelen op nattere winters en drogere zomers. Dit doen zij bijvoorbeeld door regenwater op te vangen zodat ze in droge perioden water op voorraad hebben. Ook passen ze hun gewaskeuze aan. Zo levert het nieuwe klimaat nieuwe kansen op, zoals Nederlandse wijnbouw. De landbouw heeft zich altijd zeer inventief aangepast aan de veranderende situatie. Het ministerie van LNV helpt deze sector daarbij, bijvoorbeeld door

de ontwikkeling van drijvende kassen te stimuleren.

Soorten in beweging

Veranderingen in de natuur neemt u zelf waar. Sommige vogelsoorten broeden vroeger dan een aantal jaren geleden en veel planten bloeien ieder jaar weer eerder en langer. Nieuwe soorten uit zuidelijker streken trekken naar Nederland en onze soorten vertrekken richting het noorden. LNV ontwikkelt samen met de provincies de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Dit is een netwerk van grotere en kleinere natuurgebieden die onderling verbonden zijn, waardoor planten en dieren kunnen 'meebewegen' met veranderende omstandigheden.

Warm Nederland

Waarom zou u naar een bloedheet Spanje reizen als de zomers in Nederland ook steeds mooier en warmer worden? Nederland heeft immers veel te bieden aan natuurschoon en aan bijzondere landschappen. Met het verwachte klimaat kunt u er nog vaker op uit om hiervan te genieten. De recreatiesector en beheerders van natuur- en recreatiegebieden zullen voorzieningen moeten aanbieden die inspelen op de extra en nieuwe behoeften. Het ministerie van LNV ondersteunt en stimuleert deze ontwikkelingen, zodat Nederland een aantrekkelijk land blijft om te wonen, te werken en om buiten te genieten.

**MINISTERIE VAN
LANDBOUW, NATUUR
EN VOEDSELKwaliteit,
[WWW.MINLNV.NL](http://www.minlnv.nl)**

The text is surrounded by decorative blue floral and butterfly motifs. A butterfly is at the top left, another at the bottom left, and several flowering branches are interspersed around the letters.

Trein- reizigers zijn groen bezig.

Hoe groen? Kijk op ns.nl/groenbezig

Ga mee

DE NATUUR IN MET HET IVN!

De serie Natuur in beeld bestaat uit praktische gidsjes vol informatie over dieren en planten. Een handig hulpmiddel bij het herkennen van soorten. Rijk geïllustreerd, volledig in kleur en met een uitklapkaart waarop alle beschreven soorten staan afgebeeld. Leuk om zelf mee op pad te gaan of om cadeau te geven.

☐ Ja, ik bestel graag drie boekjes uit de serie *Natuur in beeld* en betaal er twee, € 12,80 inclusief verzendkosten (normaal € 18,80).

Ik kies voor (kruis er drie aan):

- ☐ Amfibieën en reptielen; ☐ Bomen;
☐ Dagvlinders; ☐ Hommels; ☐ Libellen;
☐ Lieveheersbeestjes; ☐ Mussen;
☐ Nachtvinders; ☐ Paardenbloemen;
☐ Paddenstoelen; ☐ Slakken; ☐ Tuinvogels;
☐ Vogelzang; ☐ Waterbeestjes; ☐ Weidevogels.

Enmalige machtiging voor Natuur in beeld

Naam: _____
 Adres: _____
 Postcode/Woonplaats: _____
 Telefoonnummer: _____ (post)banknummer: _____
 Handtekening en datum: _____

Stuur deze bon in een envelop zonder postzegel naar: **IVN Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie**, Antwoordnummer 10168, 1000 RA Amsterdam.

GRATIS BOERENZAKDOEK

Tegen inlevering van deze bon ontvangt u op zaterdag 6 september

gratis een boerenzakdoek bij BoerenBond of Welkoop*

* zolang de voorraad strekt

Naam: _____
 Adres: _____
 Postcode/Woonplaats: _____

Deze bon is niet geldig in combinatie met andere acties en/of kortingen.

Kijk voor een vestiging bij u in de buurt en voor meer informatie over de Dag van het Platteland op www.dagvanhetplatteland.nl

30 hostels in Nederland

GRATIS KWARTETSPEL

Boek nu een van de Groene Maand-arrangementen bij Stayokay en ontvang

gratis een leuk Stayokay kwartetspel*

* één kwartetspel per boeking

Neem deze bon mee naar het hostel van uw keuze en lever deze in bij de receptie.

Naam: _____ m/v
 Adres: _____
 Postcode/Woonplaats: _____
 E-mail: _____

Deze bon is niet geldig in combinatie met andere acties en/of kortingen. Kijk op www.stayokay.nl voor een hostel van uw keuze.

TIJD VOOR DE NATUUR

Met de agenda en kalender van Natuurmonumenten geniet u elke week en elke maand van de prachtigste foto's van de natuur in Nederland!

Bestel NU de kalender en bureauagenda met € 2,50 korting!

- ☐ Ik bestel — kalender(s) 2009 (van € 15,95 voor € 13,45).
- ☐ Ik bestel — bureauagenda(s) 2009 (van € 19,95 voor € 17,45).
- ☐ Ik ben lid en betaal de ledenprijs: kalender € 10,95, bureauagenda € 15,95.
- ☐ Mijn lidmaatschapsnummer (indien bekend): _____
- ☐ Ik steun het werk van Natuurmonumenten met een extra gift van € _____
- ☐ Graag ontvang ik de digitale Natuurbrief van Natuurmonumenten.

Een belangrijk deel van de opbrengst komt ten goede aan het natuurbehoud in Nederland. Ik wacht met betalen tot ik de acceptgiro met het totaalbedrag (inclusief € 3,50 administratie- en verzendkosten) heb ontvangen.

Naam: _____
 Adres: _____
 Postcode/Woonplaats: _____
 Telefoonnummer: _____
 Email: _____

Stuur deze bon in een envelop zonder postzegel naar: **Natuurmonumenten**, t.a.v. Verzendhuis Postordering, Antwoordnummer 3001, 1380 VT Weesp.

KOM EN GENIET!

Natuur in Noord-Holland

De recreatiegebieden in Noord-Holland bieden natuur dicht bij de stad. Kom en geniet, en trek er ook in het najaar op uit!

Door het afwisselende en gevarieerde landschap zijn de Noord-Hollandse recreatiegebieden het hele jaar door een trekpleister voor een heerlijke wandeling of fietstocht. Hiervoor zijn verschillende routes uitgezet. Maar u kunt naast fietsen en wandelen ook op een andere manier buiten actief bezig zijn. Zo kunt u er golfen, skiën, paardrijden, surfen en zwemmen. Naast het genieten van de omgeving en het gewoon buiten zijn is er dus heel veel te beleven.

Van fietstocht tot theatervoorstelling

Tijdens de Groene Maand worden er verschillende activiteiten georganiseerd. Pak uw fiets en ga bijvoorbeeld mee met de speciale Groene Maand Fietstocht langs de waterpeilmeters in Het Twiske, het Ilperveld en het Purmerbos. Of ontdek wat de gevolgen zijn van de stijgende waterspiegel tijdens het openlucht theaterspektakel *Het water staat mij aan de lippen* in recreatiegebied Geestmerambacht.

En nog meer...

Ook leuk voor de kinderen: maak een echt weerrapport met behulp van een aantal weerinstrumenten bij Informatieboerderij Zorgvrij in Velsen-Zuid. En bent u nieuwsgierig naar hoe het proces van vervening verloopt? In de veenschuur in groengebied Amsteland krijgt u uitgebreid uitleg hierover.

Kortom, er is van alles te doen, te veel om op te noemen. Kijk voor een compleet overzicht van alle activiteiten op www.groenemaand.nl.

**WILT U MEER WETEN OVER DE RECREATIE-
GEBIEDEN IN NOORD-HOLLAND?
VIA WWW.RECREATIENOORDHOLLAND.NL
KOMT U TERECHT BIJ HET
RECREATIEGEBIED VAN UW KEUZE.**

GROENE MAAND

activiteitenagenda

MEER INFORMATIE
MEER ACTIVITEITEN
WWW.GROENEMAAND.NL

Honderden tips om eropuit te gaan

Groningen

Zaterdag 6 september

Dag van het Platteland

Agri Retail B.V. i.s.m. Vrienden van het Platteland en LTO Nederland De Dag van het Platteland met het thema ‘Beleef het Weer’ wordt gehouden bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in heel Nederland. Er worden veel activiteiten in en om de winkels georganiseerd. Een deel van die activiteiten staat in het teken van het weer, het klimaat en de klimaatsverandering.
Start: 9.00 uur, bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in Nederland. Einde: 17.00 uur.

Workshop eetbare planten

IVN Groningen-Haren Leuke activiteit voor kinderen van 8 tot 12 jaar. Bij deze workshop wordt gewerkt met producten uit de natuur die kinderen zelf verzamelen. Hiervan maken ze lekkere hapjes.
Start: 13.30 uur, Haren. Einde: 16.30 uur.
Graag opgeven: Claudia Vrieling, (050) 314 83 14.

Zaterdag 27 september

Tocht om de Noord

Een culturele wandeltocht van Zoutkamp naar Delfzijl. U wandelt niet langs, maar dwars door kerken, borgen en musea.
Start: 8.00 uur, Oostervalle, Warffum. Einde: 20.00 uur. Graag opgeven: (050) 850 90 23.

Friesland

Woensdag 3 september

Water en waterdiertjes

IVN De Wâlden Met behulp van schepnetjes, zoekkaarten en ander handig gereedschap gaan we op zoek naar waterbeestjes!
Start: 14.00 uur, fietsbrug tussen

Morrapark en Himsterhout, Drachten. Einde: 16.00 uur. Graag opgeven: Mirjam Frieswijk, (0512) 47 21 02.

Zaterdag 6 september

De Alde Feanen vanuit een praam

IVN De Lege Midden Ga mee op vaarexcursie met een heuse praam. Deze platbodem voert u vanuit Warten over het water naar het prachtige Nationaal Park De Alde Feanen.
Start: 13.00 uur, carpoolplaats Grou. Einde: 16.00 uur.
Graag opgeven: Reino Holtrop, (0566) 62 24 26.

Dag van het Platteland

Agri Retail B.V. i.s.m. Vrienden van het Platteland en LTO Nederland De Dag van het Platteland met het thema ‘Beleef het Weer’ wordt gehouden bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in heel Nederland. Er worden veel activiteiten in en om de winkels georganiseerd. Een deel van die activiteiten staat in het teken van het weer, het klimaat en de klimaatsverandering.
Start: 9.00 uur, bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in Nederland. Einde: 17.00 uur.

Zondag 7 september

Noordelijke Friese Wouden

IVN De Wâlden Wandel mee door nationaal landschap Noordelijke Friese Wouden, een gebied met veel natuur- en cultuurhistorische waarden.
Start: 14.00 uur, paviljoen De Leyen, Bildreed 3, Rottevalle. Einde: 16.00 uur.
Graag opgeven: Fokke en Mirjam Frieswijk, (0512) 47 21 02.

Maandag 8 september

Waterexcursie klimaat

IVN Ooststellingwerf Waterexcursie op de fiets, langs het waterpad in Oosterwolde-Zuid en

de grondwatermeter.

Start: dierenartsencentrum Venekoterweg, Oosterwolde. Graag opgeven: Henk Oostland, (0516) 51 53 81 of Fedde v.d. Berg, (0516) 43 33 41.

Woensdag 17 september

Uilenballen pluizen

IVN De Walden Pak een gesteriliseerde braakbal. Wat stond er op het menu van de uil? Een muis, een rat... of misschien wel een vogel? Voor kinderen van 6 tot 12 jaar.
Start: 14.00 uur, De Fugelhelling, De Feart 1, Ureterp. Einde: 16.00 uur.
Graag opgeven: Sylvana Poortvliet, (0594) 65 90 72.

Zaterdag 20 september

Met laarzen langs de Leijen

IVN Noordoost-Friesland Ontdekkingstocht langs de randen van de Leijen. Neem laarzen en een verrekijker mee!
Start: 14.00 uur, parkeerplaats Gereformeerde Kerk, F.M. Beimastrijte, Eastermar. Einde: 16.00 uur.

Graag opgeven: Natuurmuseum Dokkum, (0519) 29 73 18 of G. de Vries, (0512) 47 19 33.

Zaterdag 20 t/m vrijdag 26 september

Uitwaaitocht Wadden

Nivon Vaak is het nog mooi nazomer en op de Wadden: wind en prachtige wolkenluchten. Ga mee varen op de Bruinvisch.
Start: haven Lauwersoog-Harlingen. Einde: invullen.
Graag opgeven: (020) 435 07 00.

Zondag 21 september

Wandeling Ameland

Nivon Met wandelliefhebbers naar natuurgebied ‘t Oerd! Samen 15 kilometer stappen langs het wad, door de duinen en met de wind in de haren.
Start: verzamelen bij aankomst boot die om 9.00 uur uit Holwerd vertrekt, Ameland. Graag opgeven: 06- 44248520.

Vrijdag 26 t/m zondag 28 september

Waddenwerkweekend

Waddenvereniging Een heel weekend het strand van Terschelling opruimen. Excursies, gezelligheid en verhalen bij het kampvuur.
Start: 20:00 uur. Einde: 17:00 uur. Graag opgeven: (0517) 49 36 93.

Drenthe

Maandag 1 t/m dinsdag 30 september

NS-wandeltocht Hunzedal

Stichting Wandelplatform-LAW Hunebedden maken deze tweedaagse NS-wandeling echt Drents. Een aantrekkelijke tocht over onverharde paden, door dorpjes en het Drouwenerzand.
Start: NS-station Assen, Groningen of Emmen

Zaterdag 6 en zondag 7 september

Dwalen op de Drentse hei

Nivon Alleenstaande ouders dwalen met elkaar (even zonder kinderen) door bossen en over de heide vanuit natuurvriendenhuus ‘het Hunehuis’.
Start: Hunebeddenweg 1, Havelte. Graag opgeven: (0174) 21 31 54.

Zaterdag 6 september

Dag van het Platteland

Agri Retail B.V. i.s.m. Vrienden van het Platteland en LTO Nederland De Dag van het Platteland met het thema ‘Beleef het Weer’ wordt gehouden bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in heel Nederland. Er worden veel activiteiten in en om de winkels georganiseerd. Een deel van die activiteiten staat in het teken van het weer, het klimaat en de klimaatsverandering.
Start: 9.00 uur, bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in Nederland. Einde: 17.00 uur.

Maandag 22 t/m vrijdag 26 september

Natuur als inspiratiebron

Nivon Rust, ruimte, bezinning en schilderen met de natuur als inspiratiebron. Verblijf in het prachtige ‘Hunehuis’.
Start: Hunebeddenweg 1, Havelte. Graag opgeven: (0591) 36 18 67.

Overijssel

Vrijdag 5 september

De Wijde Aa verkennen

IVN Zwolle De Westerveldse Aa stroomt door de wijk de Aalanden naar de Wijde Aa. Dit is het laagste gedeelte van de wijk.
Start: 14.00 uur, Grifburg aan de Waallaan, Zwolle. Einde: 16.00 uur.

Zaterdag 6 september

Vaarexcursie

IVN Noordwest - Overijssel Met schipper en IVN-gids beleeft u een mooie zeiltocht met een originele Zuiderzeepunter.
Start: 10.30 uur, Hoogeweg 27, Ossenzijl. Einde: 12.30 uur.
Graag opgeven: VVV Ossenzijl, (0900) 567 46 37.
Let op: ook op 6 september om 13.30 uur, 13 september om 10.30 en 13.30 uur, 20 september om 10.30 en 13.30 uur.

Dag van het Platteland

Agri Retail B.V. i.s.m. Vrienden van het Platteland en LTO Nederland De Dag van het Platteland met het thema ‘Beleef het Weer’ wordt gehouden bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in heel Nederland. Er worden veel activiteiten in en om de winkels georganiseerd. Een deel van die activiteiten staat in het teken van het weer, het klimaat en de klimaatsverandering.
Start: 9.00 uur, bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in Nederland. Einde: 17.00 uur.

Zondag 7 september

Weerribbenwandeling

IVN Noordwest - Overijssel Ontdek met een IVN-gids de boeiende wereld van flora en fauna in de Weerribben.
Start: 10.00 uur, Hoogeweg 27, Ossenzijl. Einde: 12.00 uur.
Graag opgeven: VVV Ossenzijl, (0900) 567 46 37.

MEER INFORMATIE
MEER ACTIVITEITEN
WWW.GROENEMAAND.NL

Let op: ook op 14 en 27 september.

Maandag 8 t/m vrijdag 12 september

Natuurmidweek Twente

Nivon Boswachters nemen u mee de natuur in. U gaat wandelen en fietsen bij Witteveen en Buurserzand. U verblijft in Nivon- natuurvriendenhuus Den Broom.
Start: Alsteedseweg 73, Buurse. Graag opgeven: (0534) 77 86 25.

Dinsdag 9 september

Nordic Walking op Petrea

IVN Zwolle Ervaren gidsen nemen wandelaars met stokken mee naar Landgoed Petrea. Dit is een afwisselend gebied van bos en heideveldjes.
Start: 10.00 uur, carpoolen Het Engelse Werk, Zwolle.

Zaterdag 13 september

Struinen in Berkum

IVN Zwolle Langs de Vecht is een nieuw gebied waar de natuur zijn gang mag gaan. Deze excursie wordt een ware ontdekkingstocht in een echte struinwaard.
Start: 14.00 uur, Restaurant Van der Valk, Kranenburgweg 10, Zwolle. Einde: 16.00 uur.

Vrijdag 19 september

Vaarexcursie Belt-Schutsloot

Bezoekerscentrum De Wieden Natuurmonumenten Het gebied rondom het waterdorp Belt-Schutsloot is landschappelijk bijzonder gevarieerd. Smalle slootjes verbinden de kleine meertjes in het gebied ‘de kolkjes’.
Start: 12.30 uur, Beulakerpad 1, St. Jansklooster. Einde: 16.30 uur.
Graag opgeven: Sien Brand (0527) 24 66 44.

Zondag 21 september

Zwolle aan Zee
IVN Zwolle
Ga actief op zoek naar veranderingen in de natuur als gevolg van klimaatverandering, met proefjes, spelletjes, excursie en informatie. Geschikt voor alle leeftijden.
Start: 14.00 uur, Wijkboerderij Schellerhoeve, Schellerpark 101, Zwolle. Einde: 16.00 uur.

Zaterdag 27 september

Moerastocht
IVN Noordwest - Overijssel
Maak met de boswachter en IVN-gids een tocht door het moeras. Geschikt voor kinderen van 6-12 jaar.
Start: 10.00 uur, Hoogeweg 27, Ossenzijl. Einde: 12.00 uur.
Graag opgeven: VVV Ossenzijl, (0900) 567 46 37.

Zondag 28 september

Op zoek naar de mol
IVN Zwolle
Neem je (groot)ouders mee en

kom naar een reuzenmolshoop in Zwolle. Deze natuurontdektocht is speciaal voor kinderen van 3 tot 6 jaar.
Start: 14.00 uur, Haersterveerweg 23, Zwolle. Einde: 16.00 uur.

Gelderland

Maandag 1 t/m zondag 28 september

The Royal Mile
Veluws Bureau voor Toerisme
The Royal Mile is met een lengte van 1609,34 meter de grootste border van Nederland. Het eerste deel bestaat uit vaste plantenborders. Het tweede deel is een halfverhard bospad. The Royal Mile ligt in Park Berg en Bos in Apeldoorn: een bosrijke omgeving met herten, wilde zwijnen, vijver, een speelweide en de hoogste uitkijktoren van de Veluwe.
Start: Park Berg en Bos, JC Wilsaan 21, Apeldoorn.

Landschappen van verbeelding
Veluws Bureau voor Toerisme
Aan de hand van originele ontwerptekeningen, hedendaagse

foto- en filmbeelden en maquettes krijgt u een intrigerend overzicht van vierhonderd jaar tuin- en landschapsarchitectuur in Europa.
Start: Koninklijk Park 1, Apeldoorn..

Maandag 1 september t/m dinsdag 30 september

Hanzestedenpad
Stichting Wandelplatform-LAW
Met de gids Hanzestedenpad wandelt u vanuit Doesburg door de betoverend mooie IJsselvallei naar Kampen. Het Hanzestedenpad is een wandelpad van in totaal 164 kilometer. Het pad is verdeeld in zeven etappes van 15 tot 30 kilometer. U kunt de wandeling op de gehele route starten. Naast de hoofdroute bevat de gids ook nog tien dagtochten
Meer informatie: www.wandelnet.nl.

NS-wandeltocht Laag-Soeren
Stichting Wandelplatform-LAW
Traject: Dieren - Brummen, 20 kilometer. Een wandeling voor wie houdt van afwisseling: na een typische boswandeling is er vanaf het Apeldoorns Kanaal een wijds uitzicht.
Start: NS-station Dieren.

NS-wandeltocht Zandenbos
Stichting Wandelplatform-LAW
Traject Nunspeet - Nunspeet, 7 of 12 kilometer. Deze boswandeling is ook zeer geschikt voor kinderen.
Start: NS-station Nunspeet.

Dinsdag 2 september

Weer of geen weer
IVN Arnhem
Hoe zie je de invloed van klimaatveranderingen in de natuur? De landschappen in de heemtuin veranderen elk jaar een beetje. Ontdek de verschillen.
Start: 19.30 uur, Heemtuin Ruitenberglaan, Arnhem. Einde: 21.30 uur

Zaterdag 6 september

Dag van het Platteland
Agri Retail B.V. i.s.m. Vrienden van het Platteland en LTO Nederland
De Dag van het Platteland met het thema 'Beleef het Weer' wordt gehouden bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in heel Nederland. Er worden veel activiteiten in en om de winkels georganiseerd. Een deel van die activiteiten staat in het teken van het weer, het klimaat en de klimaatverandering.
Start: 9.00 uur, bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in Nederland. Einde: 17.00 uur.

Zondag 7 september

Nieuwe kijk op klimaat
IVN Rijk van Nijmegen
Nieuwe natuurgidsen van de IVN-afdeling Rijk van Nijmegen geven op een vernieuwende klimaatexcursie in de wijk Dukenburg en in het Waalsprong gebied. Ze laten zien waar zij de afgelopen 1 1/2 jaar intensief mee bezig zijn geweest.
Start 14.00 uur en einde 16.00 uur.
Informatie over startpunt: Bea Peeters, (024) 344 40 35, Beapeeters@wanadoo.nl, www.ivm.nl/rijkvannijmegen.

Dinsdag 9 september

Langs de koppelsprengen

IVN Apeldoorn, Waterschap Veluwe
In het kader van de Triënnale verzorgt Waterschap Veluwe samen met natuurgidsen van IVN Apeldoorn een excursie langs de koppelsprengen bij Ugchelen.
Start: 19.30 uur, De Hamermolen, Hoenderloseweg 155, Ugchelen.
Einde: 21.00 uur.
Graag opgeven: (055) 533 83 37.
Let op: ook op 20 september om 10.00 uur, einde 11.30 uur.

Woensdag 10 september

Rond de natte Wig

IVN-Apeldoorn
IVN Apeldoorn organiseert samen met de gemeente Apeldoorn in september een avondwandeling in Zuidbroek. Voorafgaand aan de wandeling krijgt u een korte inleiding. Vervolgens wandelt u onder begeleiding van IVN-natuurgidsen door het oude groen en langs het water van de Groene Wig.
Graag opgeven: Annemarie Post, (055) 355 51 00, AanmZuidbroek@ivn-apeldoorn.nl.

Zaterdag 13 september

Over het verdwenen spoor

IVN Apeldoorn
Natuurgidsen van het IVN nemen u mee over het verdwenen spoor naar het kV-station. U wandelt over een indrukwekkend open heidelandschap en door een besloten bosrijk gebied.
Start: 11.00 uur, Radio Kootwijk.
Einde: 12.00 uur.
Let op: ook om 14.00 uur en zondag 14 september om 11.00 en 14.00 uur.

Belevingswandeling

IVN Ede
Stel je zintuigen open voor de taal van de natuurlijke omgeving. Je bent dan één met de natuur.
Start: 14.00 uur, eind Hullenberglaan, Bennekom.

Zondag 14 september

IJstijden op de Veluwe

IVN Apeldoorn

Hoe zijn de heuvels in onze omgeving ontstaan? En waar komen al die steentjes op het pad toch vandaan? Deze excursie beantwoordt deze en nog veel meer vragen. Geschikt voor kinderen van 6 tot 12 jaar.
Start: 14.00 uur, Het Leesten, Hoenderloseweg, Ugchelen. Einde: 15.30 uur.
Graag opgeven: Karin Karlietis, (055)542 33 04.
jeugd@ivn-apeldoorn.nl.

Sporen in het landschap

IVN Apeldoorn
Natuurgidsen nemen u mee langs markante sporen in het landschap rondom Apeldoorn: dorpen, enken, wildwallen, een unieke zandkering, sprengen en molens, Het Kanaal, De Grift.
Start: 13.30 uur, Restaurant Uitbaterij, Het Posthuis, Loseweg, Apeldoorn. Einde: 15.30 uur.

Maandag 15 september

Spinnen in Het Woudhuis

IVN Apeldoorn
Ga op zoek naar spinnen op het oude landgoed Het Woudhuis.
Start: 14.00 uur, informatiebord bij parkeerplaats Woudhuizerweg, hoek Woudhuizermark, Apeldoorn.
Einde: 15.30 uur.

Vrijdag 19 september

Avond met 'wildbeleving' tijdens deze wandeling

IVN Lunteren-Barneveld
U beleeft de sfeer en de geheimzinnigheid van het bos en de vlakte in de avond.
Start: 20.00 uur, parkeerplaats Vetkamp, Stationsstraat, Barneveld.
Einde: 23.30 uur.
Graag opgeven: Kees Verduyn, (0342) 41 67 87 of Daan Kuiper, (0342) 41 78 10.

Zaterdag 20 september

Herfstfotoworkshop

IVN Ede
Heeft u altijd al natuurfotograaf willen worden, maar weet u niet of dat met uw camera kan? Tijdens deze excursie krijgt u de

gelegenheid met uw eigen camera te ontdekken wat wel en niet mogelijk is en hoe u de onderwerpen het beste in beeld kunt krijgen. Dit is een uitgelezen mogelijkheid om met andere ogen te leren kijken naar de natuur.
Start: 14.00 uur, Japans Restaurant Grand Oriëntal aan de Hessenweg (zijweg van de N304), Ede.

Zondag 21 september

Klimaatontwikkeling

IVN Apeldoorn
In de Loenermark zijn zowel sporen van oude als van recente klimaatveranderingen te zien. Tijdens deze wandeling wordt hier dieper op ingegaan.
Start: 14.00 uur, parkeerplaats 'Het dichte gat', Groenendaalseweg, tegenover de Erebegraafplaats, Loenen. Einde: 15.30 uur.

Zaterdag 27 september

Paddenstoelenwandeling

IVN Ede
Het is herfst, hét seizoen van de paddenstoelen. Deze periode schieten ze echt 'als paddenstoelen uit de grond'.
Start: 14.00 uur, Kaasboerderij Hoekelum Edeseweg 122, Bennekom.

Zaterdag 27 en zondag 28 september

Herfstfair

De Tuinen van Appeltern
De Herfstfair is een ouderwets gezellige seizoenmarkt met fruit, jam, zaden, natuurproducten, planten, decoraties en proeverijen.
Start: 10.00 uur, Walstraat 2a, Appeltern. Einde: 18.00 uur.

Zondag 28 september

Dijken rond Arnhem-Zuid

IVN Arnhem
Wat gebeurt er als het waterpeil in de Rijn stijgt? Fiets mee over oude en nieuwe dijken rond Arnhem-Zuid.
Start: 14.00 uur, Hannesstraatje (Drielsedijk), Arnhem.

Zondag 28 september

Nieuwe kijk op klimaat

IVN Rijk van Nijmegen
Nieuwe natuurgidsen van de IVN-afdeling Rijk van Nijmegen geven een vernieuwende klimaatexcursie in de Overasseltse Vennen en in de Millingerwaard. Ze laten zien waar zij de afgelopen 1 1/2 jaar intensief mee bezig zijn geweest.
Start 14.00 uur en einde 16.00 uur.
Informatie over startpunt: Bea Peeters,

024-3444035, Beapecters@wanadoo.nl, www.ivn.nl/rijkvannijmegen.

Flevoland

Zaterdag 6 september

Dag van het Platteland

Agri Retail B.V. i.s.m. Vrienden van het Platteland en LTO Nederland
De Dag van het Platteland met het thema 'Beleef het Weer' wordt gehouden bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in heel Nederland. Er worden veel activiteiten in en om de winkels georganiseerd. Een deel van die activiteiten staat in het teken van het weer, het klimaat en de klimaatverandering.
Start: 9.00 uur, bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in Nederland. Einde: 17.00 uur.

De tuin van een plantenfreak

Ga eens rondstruinen in de tuin van een plantenfreak. Deze tuin bloeit tot in de herfst, met veel geel, grijs, rood, bontbladige planten, heesters en bomen.
Start: 10.00 uur, Noordermiddenweg 13, Espel. Einde: 17.00 uur.
Graag opgeven: (0527) 27 13 27.
Let op: ook op zaterdag 13, 20 en 27 september.

Zaterdag 27 september

Open dag Wisentbos

IVN Dronten
Het Wisentbos in Dronten heeft een nieuw jasje gekregen. Samen met eigenaar, waterschap en bewoners zijn natuurvriendelijke oevers, een bostheater en een uitzichtheuvel gerealiseerd.
Start: 11.00 uur, Wisentweg, Dronten. Einde: 16.00 uur.

Utrecht

Zaterdag 6 september

Boerenlandmarkt

Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging De Utrechtse Venen (NPW)
Jong en oud worden gastvrij ontvangen op de Boerenlandmarkt. Ontdek de streekproducten en activiteiten van het platteland.
Start: 10.00 uur, Kerkplein, Woerden. Einde: 16.00 uur.

Wandeling Hoorneboegseheide

Nivon
Tijdens deze rondwandeling loopt u door bos en over de Hoorneboegseheide. De tocht is ongeveer 20 kilometer.
Start: 9.30 uur, parkeerplaats NS-station Hollandsche Rading, Hollandsche Rading.
Graag opgeven: (020) 627 94 52.

Dag van het Platteland

Agri Retail B.V. i.s.m. Vrienden van het Platteland en LTO Nederland
De Dag van het Platteland met het thema 'Beleef het Weer' wordt gehouden bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in heel Nederland. Er worden veel

activiteiten in en om de winkels georganiseerd. Een deel van die activiteiten staat in het teken van het weer, het klimaat en de klimaatverandering.
Start: 9.00 uur, bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in Nederland. Einde: 17.00 uur.

Zondag 7 september

Door het Noorderpark

IVN Vecht & Plassengebied
Onder het motto 'nieuwe paden in het oude land' wordt tijdens deze fietstocht gekeken naar sporen die de tijd in het landschap achterlaat.
Start: 14.00 uur, Herenweg bij parkeerterrein, Maarssen. Einde: 16.00 uur.

Zaterdag 13 september

Open Monumentendag

IVN Vecht & Plassengebied
Deze excursie wordt ingepast in het programma van de Open Monumentendag van de gemeente Maarssen met als thema 'lezen van het landschap'.
Start: 14.00 uur. Einde: 16.00 uur.
Graag opgeven: Erik Broeke, (0346) 57 25 77.

Zondag 28 september

Sluiten we onze ogen?

IVN Woerden
Wat zijn de gevolgen van die heerlijke, lange warme zomerdagen en van de soms hevige slagregens? Hoe komt het en wat doen we eraan? Is dit een eye-opener?
Start: 14.00 uur, Brediussschuur, Kievitstraat, Woerden. Einde: 16.00 uur.
Graag opgeven: M. Eskes, (0348) 48 05 61.

Natuur in de binnenstad

IVN Vecht & Plassengebied
Kom meegenieten tijdens deze wandeling door de Utrechtse binnenstad en bewonder een van de schoonheden van de stad: de natuur!
Start: 14.00 uur, Janskerkhof voor de kerk, Utrecht. Einde: 16.00 uur.

Noord-Holland

Maandag 1 t/m dinsdag 30 september

Beeldentuin Wester Amstel

Recreatie Noord-Holland, Groengebied Amstelland
Buitenplaats Wester-Amstel is een mooi natuurlijk park met een bijzondere beeldentuin. De beelden die u hier kunt bekijken zijn geïntegreerd in de natuur.
Start: 12:00 uur, Amsteldijk noord 55, Amstelveen. Einde: 16:30 uur.
Graag opgeven: Jeroen Schepers, (020) 496 56 56.

Waterpeilmeter en Veenschuur

Recreatie Noord-Holland, Groengebied Amstelland
Ontdek de relatie tussen grondwater en Vervening
Start: 10:00 uur, Bankrasweg 1, Amstelveen. Einde: 16:30 uur.
Graag opgeven: Jeroen Schepers, (020) 496 56 56.

Langs grondwatermeters

Recreatie Noord-Holland, Het Twiske en Landschap Waterland
Aan de hand van fietsknooppunten maakt u een fietstocht van ongeveer 28 kilometer langs drie grondwatermeters in Het Twiske, Ilperveld en Purmerbos.
Start: Noorderlaaik 1, Oostzaan. Graag opgeven: Marlies van Huis, tel. (0756) 84 43 38 en Marga Goede-Schilder, (0756) 84 25 36.

Weertuin en insectenhotel

Recreatie Noord-Holland, Recreatieschap Spaarnwoude
Bezoek de weertuin en het insectenhotel. In de weertuin staan weerinstrumenten waarmee u kunt zien wat voor het weer het is. Ook staat hier een insectenhotel. Daarin nestelen de insecten die in de weertuin voorkomen. Geschikt voor kinderen.
Start: Genieweg 50, Velsen-zuid. Graag opgeven: Informatieboerderij Zorgvrij, (0230) 520 28 28.

Writer in residence

Kasteel Groeneveld
In september is Mark Boog als writer in residence verbonden aan Kasteel Groeneveld. Kijk voor activiteiten rondom zijn verblijf op de www.kasteelgroeneveld.nl.
Start: Groeneveld 2, Baarn.

Dinsdag 2 september

Familieprogramma Het Wad

Ecomare
Loop mee over de bodem van de zee en kijk wat er allemaal leeft. Door te vissen met garnalennetjes in de geul kunnen de beestjes van dichtbij worden bekeken.
Start: 15.30 uur, Ruijslaan 92, De Koog. Einde: 17.30 uur.
Graag opgeven: (0222) 31 77 41.
Let op: ook op 16 september van 16.00 – 18.00 uur, en op 30 september van 15.30 – 17.30 uur.

Natuurlijke kijk op Noord

IVN Amsterdam
Geniet van de nazomer tijdens deze interessante wandeling langs de ecozone van de Walenburgsingel.
Start: 14.00 uur, J.H. van Heekpad 3, Amsterdam-Noord. Einde: 15.30 uur.

Tuinbouwgebied Haarlem

IVN Zuid-Kennemerland
U wandelt tussen stad en duin aan de grens van Haarlem. Vroeger was dit het groente- en bloembollengebied van Haarlem. De moeite waard!
Start: 18.30 uur, Café Het Wapen van Kennemerland, Ramplaan 125, Haarlem. Einde: 20.30 uur.

Woensdag 3 september

Familieprogramma Slufter

Ecomare
Ontdek De Slufter met ogen, neus én mond! Tijdens deze excursie wordt ook met een groot sleepnet gevist in de Sluftergeul.
Start: 10.00 uur, Ruijslaan 92, De Koog. Einde: 12.00 uur.
Graag opgeven: (0222) 31 77 41.

Op de Hoge Berg

Ecomare
Tijdens deze familiefietstocht komt over het oudste deel van Texel. Ondertussen kijkt u naar vogels en planten, maar ook naar cultuurhistorische aspecten, zoals tuunwallen en wezenputten.
Start: 15.00 uur, Ruijslaan 92, De Koog. Einde: 17.00 uur.
Graag opgeven: (0222) 31 77 41.

MEER INFORMATIE
MEER ACTIVITEITEN
WWW.GROENEMAAND.NL

Let op: ook op 10, 17 en 24 september.

Wadexcursie

Ecomare
U loopt over de bodem van de zee en ervaart het wadgevoel. U voelt het slik, ziet wat er in leeft, ruikt en luistert.
Start: Ruijslaan 92, De Koog. Graag opgeven: (0222) 31 77 41.
Let op: ook op 10, 17 en 24 september.

Open tuin

VSM Geneesmiddelen bv
Rondleiding door ecologische kruidentuin met meer dan 400 verschillende planten. Een ervaren IVN-gids geeft uitleg over de kruiden en hun betekenis voor de homeopathie.
Start: 09.30 uur, Berenkoog 35, Alkmaar. Einde: 12.30 uur.
Graag opgeven: (072) 566 13 50.
Let op: ook op 11 september om 13.30 uur, 16 september om 09.30 uur, 22 september 13.30 uur.

Lepelaarexcursie

Natuurmonumenten
Het buitendijkse kweldergebied De Schorren is een van de weinige plekken waar lepelaars nog ongestoord kunnen nestelen. Tijdens een excursie kunt u de kolonie lepelaars bewonderen.
Start: 09:00 of 14:00 uur, hek aan de zuidkant van De Schorren. Einde: 11:00 of 16:00 uur.
Graag opgeven: Ecomare, (0222) 31 77 41.
Let op: ook op 6, 10, 13, 17, 20, 24 en 27 september. >

Donderdag 4 september

Zwijnen en truffels

De VertelTuin

Kom warm en beschut luisteren in de VertelKas: slenteren met een truffel, een verhaal in de VertelTuin in Hem.

Start: 19.30 uur, Hemmerbuurt 103, Hem. Einde: 21.00 uur.

Graag opgeven: Marijke Faas, 06-12679381.

Let op: ook op 5, 6, 11, 12, 18, 19, 20, 25, 26, 27 september.

5000 jaar Spaarnwoude

IVN Zuid-Kennemerland

Het landschap als geschiedenisboek. Het ontstaan van Spaarnwoude is nog altijd te zien.

Deelnemers gaan 5000 jaar terug in de tijd.

Start: 18.30 uur, standbeeld Hansje Brinker op de Spaarnammerdijk, Spaarnsdam. Einde: 20.30 uur. Graag opgeven: Marc van Schie, (023) 535 12 39.

Donderdag 4 en vrijdag 5 september

Na ons, theaterspektakel

Recreatie Noord-Holland, Recreatieschap Geestmerambacht Openlucht theaterspektakel in recreatiegebied Geestmerambacht. Het gaat niet goed met moeder aarde. Dit ziet u in dit beleavings-theater over onvoorspelbare kracht van het element water en de menselijke hand daarin.

Start: 21.15 uur, Ingang zuid, recreatiegebied Geestmerambacht, Langedijk.

Graag opgeven: Recreatieschap Geestmerambacht, (0226)39 19 05.

Zaterdag 6 september

Vleermuizen opsporen

IVN West-Friesland

Vleermuizen kunnen bijzonder goed horen. Ze kijken als het ware met hun oren. Tijdens deze excursie spoort u met behulp van een batdetector vleermuizen op in het Streekbos bij Bovenkarspel.

Start: 20.00 uur, Veilingweg 19, Bovenkarspel.

Graag opgeven: Frieda Bus, (0228) 54 14 89.

Dag van het Platteland

Agri Retail B.V. i.s.m. Vrienden van het Platteland en LTO Nederland De Dag van het Platteland met het thema 'Beleef het Weer' wordt gehouden bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in heel Nederland. Er worden veel activiteiten in en om de winkels georganiseerd. Een deel van die activiteiten staat in het teken van het weer, het klimaat en de klimaatsverandering. Start: 9.00 uur, bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in Nederland. Einde: 17.00 uur.

Zaterdag 6 zondag 7 september

Met kids aan de kust

Nivon

Alleenstaande ouders en hun kinderen gaan een weekend nazomer in natuurvriendenhuis het Zeehuis in Bergen aan Zee. Met kinderprogramma!

Start: Verspijkweg 5, Bergen aan Zee.

Graag opgeven: (010) 276 00 35.

Zondag 7 september

Dwaalparkexcursie

IVN West-Friesland

Excursie door het Dwaalpark bij Sportpark Grote Waal in Hoorn. Start: 14.00 uur, parkeerplaats Tennisvereniging De Hulk, Sportpark Grote Waal, Hoorn.

Weertuin en insectenhotel

Recreatie Noord-Holland, Recreatieschap Spaarnwoude

Leuke kinderexcursie door Spaarnwoude met een bezoek aan de weertuin. In de weertuin staan weerinstrumenten om het weer mee te kunnen zien. Ook staat hier een insectenhotel. Daarin nestelen de insecten die in de weertuin voorkomen. Start: 11.00 uur, Genieweg 50, Velsen-zuid. Einde: 12.15 uur.

Nabloei en Geur in de Natuur

IVN Amsterdam

Leerzame wandeling tijdens de nazomer in het Amstelpark. Start: 14.00 uur, Europaboulevard 6, Amsterdam. Einde: 15.30 uur.

Zaterdag 13 september

Zwaluwen boven het vogelmeer

IVN West-Friesland

Gecombineerde vaar/wandeltocht door De Weelen. Start: 15.00 uur, Dijkgraaf Grootweg 9 (voor het hek bij de steiger van Staatsbosbeheer), Andijk. Graag opgeven: Hans Verhoeven, (0228) 51 51 37.

Sporen in het landschap

IVN Amsterdam

Kijk eens met andere ogen... een 'verborgen' wereld gaat voor u open.

Start: 11.00 uur, Diemerzeedijk, aan de voet van de Nesciobrug, Amsterdam. Einde: 12.30 uur.

Zondag 14 september

Dode vingers in het bos?

IVN West-Friesland

Elk najaar steken ze massaal hun kop weer op: paddenstoelen. Er zijn allerlei wetenswaardigheden over deze wonderlijke zwammen te vertellen. Tijdens deze excursie ontdekt u ze in de meest vreemde vormen. Sommige lijken zelfs op dode vingers. Start: 14.00 uur, Veilingweg 19, Bovenkarspel.

Egboetswater

IVN West-Friesland

Het Egboetswater bij Hauwert is

een klein, waterrijk natuurgebied midden in een agrarische omgeving. In de nazomer is het hier heerlijk toeven.

Start: 14.00 uur, verzamelen op de parkeerplaats aan de Liederik, vanuit de richting Wervershoof, Hauwert.

Oogsten in het Westerpark

IVN Amsterdam

Ga op zoek naar vruchten en zaden in het Westerpark. Een leuke excursie voor kinderen van 4 t/m 12 jaar. Start: 13.00 uur, Westerpark nabij kinderboerderij, Amsterdam. Einde: 14.00 uur.

Strandexcursie voor kinderen

IVN Zuid-Kennemerland

Wat is er allemaal te vinden op het strand en hoe komt het daar? Iedereen die dat graag wilt weten, is van harte welkom.

Start: 11.00 uur, Strandopgang bij Parnassia in de Kennemerduinen, Bloemendaal.

Einde: 12.30 uur.

Maandag 15 september

Op pad met de Schemerschim

Ecomare

Een nachtwandeling met een Schemerschim door het bos, de duinen en over het strand. Een leuke familietocht in het donker. Zet dus alle zintuigen op scherp! Start: 19.00 uur, Ruijslaan 92, De Koog. Einde: 21.00 uur. Graag opgeven: (0222) 31 77 41.

Zaterdag 20 september

Wandeling Oud-Valkeveen

Nivon

Tijdens deze wandeling rond Oud-Valkeveen loopt u over heide, door het bos en over de Gooise bergen. De tocht is ongeveer 15 kilometer.

Start: 9.30 uur, NS-station Naarden-Bussum, hal bij ingang Naarden-Bussum.

Werken in natuur

IVN Zuid-Kennemerland

Amerikaanse vogelkers moet het open duin uit! Hiervoor zijn vele handen nodig. Wilt u meehelpen om deze woekeraar in de Amsterdamse Waterleidingduinen te verwijderen, meldt u dan aan voor deze zaagklus. Start: Café De Doofpot, Zilverduinweg 325, De Zilk. Graag opgeven: Marc van Schie, (023) 535 12 39.

Zondag 21 september

Fietspuzzeltocht

IVN West-Friesland

Volwassenen en kinderen vanaf 10 jaar kunnen meedoen aan deze gratis Najaars-Fietspuzzeltocht door Oostelijk West-Friesland. Start: 12.00 uur, Veilingweg 19, Bovenkarspel. Graag opgeven: Henk Lanting, (0228) 31 34 30.

Van het goede leven

Kasteel Groeneveld

Tijdens het Groeneveldfestival 'Van het goede Leven' is Kasteel Groeneveld het decor voor een levendig programma met muziek, theater, kindertheater, film, vertellers, schrijvers en een proeftuin. De toegang is gratis. Start: 11.00 uur, Groeneveld 2, Baarn. Einde: 17.00 uur.

Zaterdag 27 september

Klimaatverandering?

IVN Amsterdam

Is er al iets te merken van klimaatverandering? Kom maar eens kijken in het Westerpark. Start: 13.00 uur, hoofdingang Westerpark, Amsterdam. Einde: 15.00 uur.

Zondag 28 september

De kleine vogelaar

IVN West-Friesland

Ga deze dag mee met de gidsen op zoek naar vogels. Er zijn verrekijkers beschikbaar. Start: 14.00 uur, Veilingweg 19, Bovenkarspel.

Paddenstoelen en klimaat

IVN Gooi e.o.

Wat vertellen paddenstoelen over ons klimaat? U komt erachter tijdens deze excursie door het Spanderswoud. Start: 13.30 uur, Bussumgrintweg, Hilversum. Einde: 15.30 uur.

Dinsdag 30 september

Familieprogramma Zeehond

Ecomare

Leer van alles over de zeehond, inclusief een kijkje achter de schermen in de opvang. Start: 14.00 uur, Ruijslaan 92, De Koog. Einde: 16.00 uur. Graag opgeven: (0222) 31 77 41.

Strandstruinen

Ecomare

Er wordt gezocht naar aanspoelsels op het strand. Met een groot sleepnet wordt er gevist en kan de vangst van dichtbij worden bekeken. Een leuke familieactiviteit! Start: 10.00 uur, Ruijslaan 92, De Koog. Einde: 12.00 uur. Graag opgeven: (0222) 31 77 41.

Paddenstoelenexcursie

Ecomare

Onder begeleiding van een gids wandelt u door het bos en ziet u vele verschillende soorten paddenstoelen. Start: 10.00 uur, Ruijslaan 92, De Koog. Einde: 12.00 uur. Graag opgeven: (0222) 31 77 41.

Zuid-Holland

Maandag 1 t/m dinsdag 30 september

NS-wandeltocht Boonervliet

Stichting Wandelplatform-LAW

Traject: Vlaardingen West - Maas-sluis, 11,5, 14,5 of 15,5 kilometer. Een verrassende wandeling midden in de Randstad door veel groen, met de historische plaats Maassluis als afsluiting. Start: NS-station Vlaardingen West.

MEER INFORMATIE
MEER ACTIVITEITEN
WWW.GROENEMAAND.NL

Zaterdag 6 september

Vleermuizen opsporen

IVN Zoetermeer

Vleermuisexcursie voor volwassenen en kinderen. Kom meesporen naar deze fascinerende diertjes. Uitleg door gidsen van de vleermuizenwerkgroep. Start: 20.30 uur, voorplein Snowworld, Buytenparklaan 30, Zoetermeer. Einde: 22.00 uur.

Agrarische streekmarkt

VANADe (via NPW)

Kom genieten van de nazomer tijdens deze streekmarkt van Agrarische Natuurvereniging Ade. Centraal staat de vee- en kaaskeuring met linten en bakers, maar ook kramen met streekproducten ontbreken niet. Plezier voor jong en oud. Start: 9.00 uur, Hertogspark, Rijpuwetering. Einde: 15.00 uur. Graag opgeven: Ulka Dijkstra, (071) 521 52 46

Vleermuizen spotten

IVN Leiden

We verwachten met de behulp van batdetectors verschillende soorten vleermuizen waar te nemen. Start: 19.45 uur, bezoekerscentrum Het Reigersbos, Polderpad, Polderpark Cronesteyn, Leiden. Einde: 22.00 uur. Graag opgeven: (071) 514 80 44.

Ruïne en tuin

Vereniging Natuurlijk Voorne-Putten, Natuurlijk Platteland West Bezoek de ruïne Ravesteyn en de tuin. U krijgt een mooie rondleiding. Start: 12.00 uur, Korte Welleweg 1, Heenvliet. Einde: 17.00 uur. ➤

Dag van het Platteland

Agri Retail B.V. i.s.m. Vrienden van het Platteland en LTO Nederland
De Dag van het Platteland met het thema 'Beleef het Weer' wordt gehouden bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in heel Nederland. Er worden veel activiteiten in en om de winkels georganiseerd. Een deel van die activiteiten staat in het teken van het weer, het klimaat en de klimaatsverandering.
Start: 9.00 uur, bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in Nederland. Einde: 17.00 uur.

Zaterdag 6 t/m zondag 7 september

Pompoenfair

Natuurlijk Platteland West
De pompoenen en kalebassen zijn geoogst. Kom tijdens de pompoenfair zelf kijken en proeven of loop even over de streekmarkt!
Start: 10.00 uur en einde: 17.00 uur, Achterdijk 23, Vierpolders.
Informatie: Gery Roest 0181 416363

Zondag 7 september

Oud Poelgeest

IVN Leiden
De gidsen van IVN Leiden geven een excursie in het landgoedbos van Oud Poelgeest.
Start: 14.00 uur, ingang Oud Poelgeest, Poelgeesterweg 1, Oegstgeest. Einde: 15.30 uur.

Woensdag 10 september

Najaarsduincursus

IVN Leiden
In deze cursus wordt aandacht geschonken aan het leven in de duinen tijdens het najaar.
Start: 19.45 uur, Lange Voort 70, Oegstgeest. Einde: 22.15 uur.
Graag opgeven: (071) 532 00 17.

Zondag 14 september

Huys te Warmont

IVN Leiden

De gidsen van IVN Leiden geven een excursie in het mooie landgoedbos van Huys te Warmont.

Start: 14.00 uur, ingang Herenweg 139, parkeren aan de Beatrixlaan, Warmond. Einde: 15.30 uur.

Over de plassen

IVN Nieuwkoop
Vaar mee met de fluisterboot over de Nieuwkoopse Plassen. U komt langs de Zien-desluis en onderweg wordt er verteld over de waterhuishouding.
Start: 10.00 uur, Zuideinde 29, Nieuwkoop. Einde: 13.00 uur.
Graag opgeven: Joop Verbruggen, (0172) 57 10 90.

Dinsdag 16 september

Cursus trekvogels

IVN Nieuwkoop
Leer alles over trekvogels tijdens deze cursus. Op 21 september volgt een excursie zodat u het
Start: 20.00 uur, Kennedylaan 33a, Nieuwkoop. Einde: 22.00 uur.
Graag opgeven: Harm Begeman, (0172) 57 10 21.

Zondag 21 september

Paddenstoelenexcursie

IVN Zoetermeer

Eind september begint het paddenstoelenseizoen. Ga mee, jong en oud, met de ervaren gidsen van IVN Zoetermeer voor een paddenstoelenexcursie.
Start: 14.00 uur. Stadsboerderij, Zoetermeer. Einde: 15.30 uur.

Griendcultuur Biesbosch

Nivon, De Kleine Rug
Deze wandeling bestaat uit een kennismaking met de prachtige cultuurgriend gelegen aan het Wantij.
Start: 10.00 uur, Loswalweg 1, Dordrecht. Einde: 12.00 uur.
Graag opgeven: Nivon De Kleine Rug.

Maandag 22 september

Herfstcursus

IVN Leiden
Dit is een boeiende cursus over allerlei onderwerpen die met het najaar te maken hebben: vruchten en zaden, paddenstoelen, vogeltrek, spinnen, overwinteringsvormen, bladval en bladverkleuring.
Start: 19.45 uur, Lange Voort 70, Oegstgeest. Einde: 22.15 uur.
Graag opgeven: (071) 402 27 35.

MEER INFORMATIE
MEER ACTIVITEITEN
WWW.GROENEMAAND.NL

Woensdag 24 september

Kindernatuurclub

IVN Leiden
Welk dier was hier? Ga op zoek naar sporen en onderzoek meegebrachte vindsels. Voor kinderen van 6 tot 11 jaar.
Start: 14.00 uur, Groene Maredijk 100, Leiden. Einde: 16.00 uur.

Zondag 28 september

Spinnen en bodemdiertjes

IVN Leiden
Ga met verschillende hulpmiddelen op zoek naar spinnen en beestjes die op de grond leven in de omgeving van het bezoekerscentrum.
Start: 14.00 uur, bezoekerscentrum Het Reigersbos, Polderpad, Polderpark Cronesteyn. Einde: 16.00 uur.

Wandeling heempark

IVN Leiden
Wandeling door het heempark, met speciale aandacht voor zaden en vruchten.
Start: 14.00 uur. Oegstgeesterweg 21, Leiden. Einde: 16.00 uur.

Zeeland

Zaterdag 6 september

Dag van het Platteland

Agri Retail B.V. i.s.m. Vrienden van het Platteland en LTO Nederland
De Dag van het Platteland met het thema 'Beleef het Weer' wordt gehouden bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in heel Nederland. Er worden veel activiteiten in en om de winkels georganiseerd. Een deel van die activiteiten staat in het teken van het weer, het klimaat en de klimaatsverandering.
Start: 9.00 uur, bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in Nederland. Einde: 17.00 uur.

Woensdag 10 september

Kli-maatje

Terra Maris
In de Zeeuwse landschapstuin van Terra Maris speuren de Kli-maatjes naar bijzondere en mogelijke ontdekkingen. Inclusief museumbezoek en wisselentoonstelling 'Ogen op steeltjes'.
Start: 14.00 uur, Duinvlietweg 6, Oostkapelle. Einde: 16.00 uur.
Graag opgeven: Maaïke de Wilde, (0118) 58 26 20.

Zondag 28 september

Landschapstuin

Terra Maris
Wandeling door de landschapstuin van Terra Maris met een gids, die er alle planten en dieren en ieder plekje kent.
Start: 14.00 uur, Duinvlietweg 6, Oostkapelle. Einde: 15.30 uur.
Graag opgeven: Maaïke de Wilde, (0118) 58 26 20.

Noord-Brabant

Woensdag 3 september

Natuur en klimaat

IVN Geldrop
Ad Havermans houdt een interactieve lezing over natuur en klimaatverandering.
Start: 20.00 uur, Mierloseweg 1, Geldrop. Einde: 22.30 uur.

Zaterdag 6 september

De Kwebben

IVN 's-Hertogenbosch
IVN 's-Hertogenbosch viert haar 35-jarig lustrum met een rondleiding door het kleine natuurgebied De Kwebben. Dit gebied is onderdeel van een ecologisch verbindingszone in Vught.
Start: 14.00 uur, Gebouw Jeugdnatuurwacht, Peelstraat, Vught. Einde: 17.00 uur.

Naar de Galgeberg

IVN Geldrop
Een mooie fietstocht over de Strabrechtseheide.
Start: 14.00 uur, Manege Meulendijks, Strabrechtseheideweg 6, Geldrop. Einde: 17.00 uur.

Dag van het Platteland

Agri Retail B.V. i.s.m. Vrienden van het Platteland en LTO Nederland
De Dag van het Platteland met het thema 'Beleef het Weer' wordt gehouden bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in heel Nederland. Er worden veel activiteiten in en om de winkels georganiseerd. Een deel van die activiteiten staat in het teken van het weer, het klimaat en de klimaatverandering.
Start: 9.00 uur, bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in Nederland. Einde: 17.00 uur.

Zondag 7 september

Milieumarkt

IVN Eindhoven, KNNV Eindhoven
Milieumarkt voor alle groepen in Eindhoven die actief zijn op het gebied van natuur, milieu en duurzaamheid.
Start: Gennepeweg 145, Eindhoven.

Zaden op avontuur

IVN Geldrop
Deze tentoonstelling gaat over de verspreiding van zaden in de natuur.
Start: 14.00 uur, Kasteeltuin, Mierloseweg 1, Geldrop. Einde: 17.00 uur.
Let op: ook op 14, 21 en 28 september.

Woensdag 10 september

Nieuw klimaat, nieuwe dieren

IVN Nuenen
In deze lezing wordt ingegaan op de achtergronden van klimaatveranderingen en de in onze omgeving waarneembare gevolgen.
Start: 20.00 uur, Park 1, Nuenen. Einde: 22.00 uur.
Graag opgeven: Gofie van de Linden, (040) 283 51 02.

Zondag 14 september

Tekens van klimaatverandering

IVN Oirschot
Ga op zoek naar tekens van klimaatverandering in Het Groene Woud.
Start: 10.00 uur, St. Jorisstraat, Oirschot. Einde: 12.00 uur.

Spinnen in Natuurtuin 't Loo

IVN Bergeijk-Eersel
Zijn spinnen insecten? Zijn ze gevaarlijk, kunnen ze bijten en wat eten ze? Gidsen van IVN Bergeijk-Eersel leggen het u uit.
Start: 13.30 uur, Terlostraat 4, Bergeijk. Einde: 15.30 uur.

Paddenstoelen

IVN Geldrop
Een wandeling met aandacht voor de paddenstoelen die in het gebied De Meelakkers voorkomen.
Start: 14.00 uur, viaduct over de A67, Genoehuis, Geldrop. Einde: 17.00 uur.
Let op: ook op 21 september.

Maandag 15 t/m dinsdag 30 september

Dijken, dorpen en een stad

IVN Grave
Kinderen en volwassenen lezen aan de hand van oude en nieuwe kaarten hun eigen omgeving met oog voor samenspel met het klimaat.
Start: zie www.ivn.nl/grave.

Dinsdag 16 september

Klimaatlezing

IVN Helmond
Lezing over klimaat, klimaatverandering en de gevolgen daarvan voor mens en natuur; door Kees Floor, oud-medewerker van het KNMI.
Start: 20.00 uur, Markt 43, Helmond. Einde: 22.30 uur.

Donderdag 18 september

'De mysterieuze vogeltrek'

IVN Eindhoven, KNNV Eindhoven
Wat weten wij van vogeltrek? Tijdens deze lezing licht Martien Helmig wat tipjes van de sluier op

aan de hand van waarnemingen en onderzoeken.
Start: 20.00 uur, Gennepeweg 145, Eindhoven.

Zondag 21 september

Klimaat, mensen en natuur

IVN Mark & Donge
Een wandeling langs posten waar natuurgidsen klimaatonderwerpen belichten, zoals de CO2 uitstoot, het broeikaseffect, de verwachte wateroverlast en de vraag of wij duurzaam kunnen leven.
Start: 14.00 uur, Hespelpad 9, Dongen. Einde: 15.30/16.00 uur.

Zondag 28 september

Effecten klimaatverandering

IVN de Maasvallei
In de boswachterij van St. Anthonis met opgaande bossen en heidevelden met jeneverbesstruiken gaat u op zoek naar veranderingen in de flora en fauna als gevolg van klimaatverandering.
Start: 14.00 uur, Quayweg eerste parkeerplaats, Richting Landhorst. Einde: 16.00 uur.

Bossche Broek

IVN 's-Hertogenbosch
Welk natuurgebied in de buurt van Den Bosch sluit beter aan bij het thema klimaat dan het Bossche Broek? Ontdek het zelf tijdens deze excursie.
Start: 10.00 uur, Verzetsmonument bij Hekkellaan, Kruising Pettelaarseweg, Den Bosch. Einde: 12.00 uur.

Maandag 29 september

Uw mondiale voetafdruk

IVN Son en Breugel
Onze voetafdruk is een maat voor wat wij gebruiken aan bijvoorbeeld voedsel en brandstof. Dit verbruik wordt uitgedrukt in hectares per persoon. Wij leven op te grote voet!
Start: 20.00 uur, Genovevastraat 33, Breugel. Einde: 22.00 uur.

Dinsdag 30 september

Landschapswandeling

IVN Geldrop
Een flinke wandeling van ongeveer 10 kilometer door de Herbertusbossen.
Start: 13.30 uur, einde Boschlaan, Heeze. Einde: 17.00 uur.

Limburg

Dinsdag 2 september

Veel natuurinformatie

IVN Stein
Wandeling over Boomleerpadd, Kabouterpad en door de Heemtuin met natuurinformatie en onder deskundige begeleiding.
Start: 10.30 uur, Steinerbos 2a, Stein. Einde: 12.30 uur.
Let op: ook op 9, 16, 23 en 30 september.

Rondje om de kerk

IVN Voerendaal
Met natuurgids Thei Schlenter wandelt u deze avond door een aantal buurtschappen en gehuchten van de voormalige gemeente Klimmen.
Start: 18.30 uur, parkeerplaats bij Remigiuskerk, Klimmen (gemeente Voerendaal). Einde: 21.00 uur.

Dag van het Platteland

Agri Retail B.V. i.s.m. Vrienden van het Platteland en LTO Nederland
De Dag van het Platteland met het thema 'Beleef het Weer' wordt gehouden bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in heel Nederland. Er worden veel activiteiten in en om de winkels georganiseerd. Een deel van die activiteiten staat in het teken van het weer, het klimaat en de klimaatverandering.
Start: 9.00 uur, bij alle winkels van BoerenBond en Welkoop in Nederland. Einde: 17.00 uur.

Zondag 7 september

Blauwe Doedag

IVN De Maasdorpen
Vijftien natuur- en waterorganisaties verzorgen doe-activiteiten en een puzzeltocht voor kinderen, langs twintig stands rond de vijvers in de Kasteelse Bossen.
Start: 10.30 uur, Kasteelse Bossen, Horst. Einde: 15.30 uur.
Graag opgeven: Koos Agricola, (077) 327 00 13.

MEER INFORMATIE
MEER ACTIVITEITEN
WWW.GROENEMAAND.NL

Rond kluis Vreihern

IVN Sittard
Natuurwandeling in de streek bij Alden Biesen onder leiding van natuurgids Harrij Gijsen.
Start: 9:00 uur verzamelen bij parkeerplaats Paardestraat, carpool, Sittard. De wandeling start om 10.00 uur bij kluis aan de weg Roeselt/Tongeren. Einde: 15:00 uur.

Cultuurhistorie in het groen

Limburgs Openluchtmuseum Eynderhoof
Een prachtige wandeling met een bezoek aan het ambachtendorp Eynderhoof waar de ambachten in bedrijf zijn. De wandeling gaat door het Sarsven/Banen.
Start: 11.00 uur, Milderspaat 1, Nederweert-Eind. Einde: 17.00 uur.

Woensdag 10 september

Middagwandeling

IVN De Oude Landgraaf
Deze woensdagmiddagwandeling brengt de deelnemer dichtbij de (aangelegde) natuur in de gemeente Landgraaf.
Start: 14.00 uur, Op de Kamp, Landgraaf. Einde: 15.30 uur.

Zaterdag 13 september

Vogels langs de zinkstromen

IVN Valkenburg aan de Geul
Langs de stromen van de Geul speelt u naar de waterspreeuw en consorten.
Start: 09.00 uur, Mijnwerkersmonument, Plombières (België).

Zondag 14 september

Door De Meinweg

IVN Valkenburg aan de Geul
Een wandeling door de tijd in Nationaal Park De Meinweg.
Start: 10:00 uur, Bezoekerscentrum Nationaal Park De Meinweg, Herkenbosch. Einde: 13:00 uur

Natuurkroegentocht

IVN Roermond, Centrum St. Elisabethshof (NME/Streekmuseum)
Prachtige fietstocht door het Maas-, Swalm- en Leudal, waarbij de gevolgen van het veranderende klimaat op natuur en landschap centraal staan.
Start: 10.00 uur, Roggelseweg 58, Haelen. Einde: 13.00 uur.

Heemtuin Eynderbeemden

Limburgs Openluchtmuseum Eynderhoof
Een wandeling door de heemtuin Eynderbeemden, met een bezoek aan het ambachtendorp Eynderhoof waar de ambachten in bedrijf zijn.
Start: 11.00 uur, Milderspaat 1, Nederweert-Eind. Einde: 17.00 uur.

Zaterdag 20 september

Klimaatseurtocht

IVN Valkenburg aan de Geul
Op zoek naar klimaatverschijnselen. Deze zijn soms dichterbij dan verwacht.
Start: 10.00 uur, Kasteeltuin Oud-Valkenburg, Schin op Geul. Einde: 12.15 uur.

Zondag 21 september

Aan de andere Selfkant groener?

IVN Sittard
Estafettetocht als onderdeel van de IVN-Natuurkroegentocht door heel Limburg.
Start tussen 10.00 en 14.00 uur, Zorgboerderij Ophovenhof, Molenweg 57, Sittard.

Grote wasdag in het groen

Limburgs Openluchtmuseum Eynderhoof
Na een wandeling door de heemtuin, compleet met zeepkruid, komen we op de wasplaats. Daar wordt gewassen zoals vroeger, met groene zeep.
Start: 11.00 uur, Milderspaat 1, Nederweert-Eind. Einde: 17.00 uur.

Hellingbossen en beekdalen

IVN Ulestraten
Tijdens een wandeling door mooie hellingbossen en beekdalen komen diverse aspecten van klimaatverandering aan de orde.
Start: 14.00 uur, Dorpstraat bij kerk, Ulestraten. Einde: 16.30 uur.

Woensdag 24 september

Klimaat wenkt dieren

IVN Veghel
Klimaatverandering heeft invloed op het leefgebied van dieren en planten. Horen exoten erbij? Lezing met foto's.
Start: 20.00 uur, 't Baken, J.P. Coenstraat 1, Veghel. Einde: 22.00 uur.

Zondag 28 september

Van monding tot bron

IVN Meerssen
Geniet van het landschap tijdens deze unieke excursie langs Watervalderbeek, vanaf de monding in de Geul tot aan de bron. Onderweg is er aandacht voor duurzaam waterbeheer, drinkwaterwinning en landschapselementen.
Start: 10.00 uur, Stationsplein, Meerssen. Einde: 12.30 uur.

Palingtocht

Stichting Reinwater, Rijkswaterstaat Limburg, Waterschap Roer en Overmaas
Mooie fietstocht langs barrières in het water en vele informatiestands waar enthousiast voorlichting

wordt gegeven over de paling, vissentrek, waternatuur, waterbeheer en aanverwante onderwerpen.
Start: Roermond.
Graag opgeven: (020) 570 78 12.

Langs dreven en kanalen

Limburgs Openluchtmuseum Eynderhoof
Fietsen langs de Noordervaart, de Zuid-Willemsvaart en het kanaal Wessem-Nederweert en een rondje door de Peel vormen de elementen van deze natuurtocht.
Start: 11.00 uur, Milderspaat 1, Nederweert-Eind. Einde: 17.00 uur.

Maandag 29 september

Thema-avond Klimaatverandering

IVN Meerssen
Thema-avond over oorzaken, gevolgen en reacties op klimaatverandering. Met informatie, discussie en meningsvorming over dit grote actuele thema. Wat is de maatschappelijke betekenis van klimaatverandering?
Start: 19.30 uur, Hexstraat 10, Meerssen. Einde: 21.30 uur.

Win een groene boottocht

Tijdens de Wereldhavendagen van vrijdag 5 tot en met zondag 7 september in Rotterdam kunt u mee aan boord voor een rondleiding door het prachtige natuurgebied 'Eiland van Brienenoord'. Wilde planten, zeker 45 vogelsoorten en een paar Schotse Hooglanders zijn de vaste bewoners van dit bijzondere stukje Rotterdam.

Wilt u kaarten winnen voor de boottocht op zondag 7 september?

Meldt u dan aan voor de nieuwsbrief op www.groenjaar.nl en vermeldt daarbij 'Groene boottocht'. Er worden 3 x 2 kaarten verloot.
De boottocht met rondleiding op zondag 7 september duurt van 10.00 tot 12.00 uur.

5-daagse reis naar Schotland vanaf € 185,- p.p.

Vaar mee naar Schotland met een luxe cruise ferry van DFDS Seaways, verblijf 2 nachten aan boord en 2 nachten in het romantische Winnock Hotel in Drymen. Dit plaatsje ligt temidden van het natuurgebied de Trossachs en is een ideale uitvalsbasis voor dagtochten in de omgeving. U kunt genieten van de rijke natuur, het mooie Loch Lomond en steden als Glasgow en Stirling.

Reisschema

18.00 uur vertrek IJmuiden; 09.00 uur aankomst Newcastle; twee hotelovernachtingen; 17.30 uur vertrek Newcastle; 09.30 uur aankomst IJmuiden.

Vertrek

Dagelijks van 1 september t/m 20 december 2008, maar hoe eerder u boekt, hoe goedkoper u reist. Boek daarom vandaag nog.

Vanafprijzen per persoon

Vertrek tussen 01/09/08 en 31/10/08: E 209,-
Vertrek tussen 01/11/08 en 20/12/08: E 185,-
Inbegrepen: retour IJmuiden - Newcastle (inclusief auto) in tweepersoons hut en entertainmentprogramma, twee hotelovernachtingen met ontbijt, korting op rondleiding (inclusief entree) in de Glengoyne whiskydistilleerderij, reisinformatie en brandstoftoeslag.

Reserveren

Kijk voor meer informatie en reserveren op www.dfds.nl/groenemaand of bel DFDS Seaways (0255) 54 66 66 o.v.v. boekingscode GM8.

MEER INFORMATIE
MEER ACTIVITEITEN
WWW.GROENEMAAND.NL

MAAK KENNIS MET AGRARISCH NEDERLAND

Dag van het Platteland

Weet u waar uw eten vandaan komt voordat het in de supermarkt ligt? Benieuwd? Kom dan naar de Dag van het Platteland en ontmoet agrarisch Nederland.

In vervolg op de uiterst succesvolle Dag van het Platteland 2007 organiseert BoerenBond/Welkoop, samen met de Vrienden van het Platteland en de LTO's Nederland, op zaterdag 6 september aanstaande wederom bij al haar winkels de Dag van het Platteland. Doel van deze dag is u in contact te brengen met boeren, tuinders, buitenlui, boerderijdieren en allerlei oogst- en streekproducten. Zo

past de dag naadloos in de campagne 'Ontdek je Band met het Platteland', een jaarlijks terugkerend initiatief van de Vrienden van het Platteland.

Thema en activiteiten

Het thema van dit jaar is 'Beleef het weer', in letterlijke zin, maar ook in de zin van klimaat, klimaatsverandering en de gevolgen (positief én negatief) daarvan voor het platteland. Voor jong

en oud zijn er tijdens deze dag leuke activiteiten in en om de winkels van BoerenBond en Welkoop georganiseerd, welke voor een deel in het teken staan van dit thema. De activiteiten verschillen per locatie, maar bij de meeste winkels vindt u een streekmarkt met boerenproducten, kinderactiviteiten zoals knutselen en knuffelen met dieren, workshops over het weer, oude ambachten en koffie met iets lekkers.

GA NAAR DE DICHTSTBIJZIJNDE WINKEL VAN BOERENBOND OF WELKOOP EN VRAAG NAAR DE BEDRIJFSLEIDER/EIGENAAR. OF KIJK OP WWW.DAGVANHETPLATTELAND.NL. ZIE OOK DE BON OP PAGINA 17.

Natuurmonumenten

GAAN WE
DOEN

NEDERLAND OPEN EN GROEN

MEER NATUUR BESCHERMEN TEGEN VOLBOUWEN

De bebouwing is in Nederland in 15 jaar met 20% toegenomen! Oer-Hollandse landschappen verdwijnen, steden en dorpen groeien aan elkaar, dieren en planten sterven uit. Natuurmonumenten doet er wat aan. We beschermen 345 Nederlandse natuurgebieden. Een betere manier om bebouwing op afstand te houden is er niet. Als de natuur wordt bedreigd, voeren we actie. Iedereen kan meehelpen om Nederland open en groen te maken. Kijk voor ideeën en mogelijkheden op www.nederlandopenengroen.nl

Natuurmonumenten. Als je van Nederland houdt.

Klimaat-knipsels

Terecht maken we ons druk over klimaatverandering, al doet de een dat wat meer dan de ander. De redactie van Grasduinen verzamelde de afgelopen maanden een aantal citaten.

Willem Verhaak (campagneleider Klimaat & Energie bij Milieudefensie) heeft weinig vertrouwen in halve maatregelen vanuit de politiek.

‘Blijkbaar is snel optrekken en op zijn tijd vol gas geven een onaantastbaar recht. En daarom blijven we steken bij voorlichting over het Nieuwe Rijden (oftewel: gewoon zuinig rijden) en een kilometerheffing waarvan maar de vraag is of die het klimaat helpt.’

Minister Gerda Verburg vindt soortenrijkdom in de natuur belangrijk. Dat zegt zij in haar toespraak op 22 mei 2008 in Naturalis (Leiden).

‘Zorgvuldig omgaan met de natuur - of, zoals u wilt, de schepping - is een kwestie van beschaving. Maar daarnaast is biodiversiteit ons ook letterlijk en heel concreet behulpzaam. Bomen en planten zorgen ervoor, dat lucht en water worden gezuiverd. Insecten en spinachtigen helpen de boer, glastuinbouwer en fruitteiler om bladluizen en spint te bestrijden. Zweefvliegen, galmuggen, gaasvliegen, sluipwespen en lieveheersbeestjes worden om die reden zelfs verhandeld in Nederland! Steeds meer worden we ons ervan bewust, dat de natuur zelf ons vaak beter kan helpen dan chemische bestrijdingsmiddelen.

Met andere woorden: het in stand houden van biodiversiteit is meer dan alleen een morele plicht. Door dat meer te vertellen, kunnen we bovendien het draagvlak bij burgers voor behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit zeker vergroten.’

Om Nederland op langere termijn te beschermen tegen het water zou er een nieuw Deltaplan nodig zijn. Kosten: tientallen miljarden.

‘Hier en daar een dijk verhogen is niet voldoende,’ stelt CDA-fractieleader Pieter van Geel, die een “majeure operatie met mogelijk nieuwe sluizen, duinen, dijken en zandaanwas” voorziet. Omdat overal in de wereld de zeespiegel zal stijgen, moeten ook elders dijken gebouwd worden. Van Geel: ‘Daar ligt een gouden kans voor Nederland. Wij schuilen niet achter dijken, wij bouwen ze.’

En wat vindt Kees Loogman, de hoofdredacteur van Grasduinen, zelf?

‘Klimaatverandering? Mensen moeten het zelf ervaren, dan zullen ze ook adequaat handelen. Daarom is het belangrijk dat tijdens de Groene Maand heel veel mensen de natuur ontdekken.’

WWW.GRASDUINEN.NL

Natuurgebieden in Rotterdam

Rotterdam heeft parken, plantsoenen, buurttuinen, volkstuinten, singels. Maar de stad heeft ook authentieke natuurgebieden waar de natuur ongestoord haar gang kon gaan en waaraan geen ontwerp te pas is gekomen.

De Kapittelduinen is de naam van een gebied dat voor een groot deel in Hoek van Holland ligt. U kunt hier een hele dag aan zee doorbrengen of de natuur ingaan. Hier leeft de zandhagedis en groeit de zeldzame parnassia. Meer informatie: www.hoekvanholland.nl, www.zeetoren.nl en VVV Hoek van Holland Store, Prins Hendrikstraat 282, Hoek van Holland.

Het Ruigeplaatbos in Hoogvliet werd in 1997 getroffen door een wervelstorm. Besloten werd een deel, dat inmiddels het Stormbos heet, aan zijn lot over te laten. Daardoor is het een echt natuurgebied geworden, waarin enkele Schotse Hooglanders voor de begrazing zorgen. Meer informatie: www.ruigeplaatbos.nl.

**GROENE BOOTTOCHT WINNEN?
KIJK OP PAGINA 35.**

De polder *De Esch* ligt aan de voet van de Nesserdijk, pal aan de Nieuwe Maas. Het gebied is in 1270 ingedijkt. Er groeien nu meer dan tweehonderd plantensoorten en er broeden meer vogelsoorten dan in veel andere natuurgebieden. Meer informatie en wandelroute: Zuid-Hollands Landschap, www.zuidhollandslandschap.nl.

Mooier, gezonder en duurzamer

Nederland raakt doordrongen van de oorzaken en gevolgen van klimaatverandering. Een omslag naar duurzame energiehuishouding is noodzakelijk, dat zal iedereen beamen. De vraag is alleen hoe en wanneer. De Provinciale Milieufederaties helpen hierbij.

De Provinciale Milieufederaties vormen een hecht en kleurrijk netwerk door heel Nederland. Zij zijn in de twaalf provincies de ambassadeurs van natuur, milieu en landschap. Hun missie is om Nederland mooier, gezonder en duurzamer te maken. De Milieufederaties stimuleren de overstap naar een duurzame samenleving. Dat vraagt om grote omslagen in denken en doen. En dat doen zij samen met anderen in de provincie!

Klimaatcampagne HIER

De Provinciale Milieufederaties doen mee aan de landelijke klimaatcampagne HIER, een samenwerkingsverband van ruim veertig maatschappelijke organisaties in Nederland. Deze organisaties maken zich grote zorgen en nemen actie door zelf wereldwijd en in Nederland projecten rond klimaatverandering te realiseren, en door Nederland op te roepen tot ander gedrag.

Energiebesparing en klimaatneutrale producten

De Provinciale Milieufederaties werken op twee manieren aan vermindering van CO₂-uitstoot. Dit doen zij door energiebesparing te stimuleren, zowel bij overheden en bedrijven als bij consumenten. Daarnaast stimuleren de Milieufederaties bedrijven om klimaatneutrale producten te ontwikkelen. Er zijn nu al diverse van deze producten op de markt.

Klimaatstratencompetitie

In september start de landelijke actie om zoveel mogelijk energie te besparen en CO₂-uitstoot te verminderen. Iedereen kan meedoen en maakt dan met de straat kans op een groen buurtfeest! Hoe meer mensen meedoen, hoe groter de reductie en hoe beter dat is voor het klimaat.

WWW.DEPROVINCIALEMILIEUFEDERATIES.NL
EN WWW.HIER.NU

Voor iedereen een kans

De Nationale Postcode Loterij is een goede doelen loterij. Het gaat hier niet alleen om nummers, bedragen en prijzen. Want de ambassadeurs delen met plezier prijzen uit aan deelnemers, maar ook aan de goede doelen.

Winston Gerschtanowitz is sinds 2002 ambassadeur voor de Nationale Postcode Loterij, de grootste goede doelen loterij van Nederland:
'Ik heb het voorrecht om te zien dat de loterij aan twee kanten het verschil maakt: bij de prijswinnaar, die zijn droom kan verwezenlijken en bij de 57 goede doelen, die met steun van de loterij prachtige en noodzakelijke projecten kunnen realiseren.'

Ook voor natuur

'Dat geldt ook voor de 21 goede doelen op het gebied van natuur en milieu. Met de steun van de Nationale Postcode Loterij organiseert het IVN dit jaar wederom de Groene Maand. Ik nodig u allemaal uit om in de groene septembermaand de natuur in te trekken en mee te doen met een van de vele natuuractiviteiten die door het hele land plaatsvinden.'

Klimaat

'Het thema van de Groene Maand is dit jaar: klimaat. Door mijn werk voor de Nationale Postcode Loterij was ik me al goed bewust van bepaalde ontwikkelingen die zorgelijk kunnen zijn voor het milieu. Maar toen voormalig president Bill Clinton in december 2006 op uitnodiging van de Postcode Loterij in Nederland was, zat ik in de zaal aandachtig te luisteren. Hij hield een indringende toespraak over klimaatverandering en de opwarming van de aarde. Op dat moment drong pas echt tot me door dat er iets moet gebeuren. De Postcode Loterij helpt daarbij. Ik ben er trots op dat ik ambassadeur ben.'

WWW.POSTCODELOTERIJ.NL

10 Klimaattips

Energie besparen, en dus CO₂-uitstoot beperken, is vaak makkelijker dan je denkt. Deze tips helpen u een steentje bij te dragen aan een gezonder klimaat.

1 Kijk eens kritisch naar de **isolatie** van uw huis. Totale isolatie verdient zichzelf meestal binnen 5 jaar terug.

Neem een **zuinige CV-ketel**, een HR-ketel (Hoog Rendement).

Kies voor **Groene Stroom**. Deze wordt opgewekt met behulp van zonlicht, wind, waterkracht of biomassa en veroorzaakt geen of nauwelijks CO₂.

Als u 10 gloeilampen vervangt door **spaarlampen**, bespaart u ongeveer € 50,- per jaar.

Door **verstandig autorijden** bespaart u 10% of meer op uw benzinegebruik. Kijk op www.hetnieuwrijden.nl.

Beperk uw **vlieguren**. Het is beter om een keer langer op vakantie te gaan dan vaker kort.

2 Wanneer u uw **verwarming** 1 graad lager zet, bespaart al gauw 7% op uw gasgebruik.

Een **waterbesparende douchekop en doorstroombegrenzers** op de kranen kunnen 12% schelen op uw energie- en watergebruik.

Let op het energielabel bij de aanschaf van een nieuw apparaat. Op www.top10.hier.nu vindt u een top-10 van de meest **zuinige apparaten**.

Kies een **zuinige auto**. Let daarbij op het energielabel: een auto met een A- of B-label stoot veel minder CO₂ uit dan een auto met een C- tot G-label.

MEER informatie?

hier NEDERLAND KLIMAAT NEUTRAAL

EN MEER KLIMAATTIPS OP WWW.HIER.NU

dan zie je meer!

GA OP PAD MET DE IVN-NATUURGIDS

Kijk voor een excursie bij u in de buurt op www.ivn.nl

Kinderboerderijen en klimaat

Iedereen heeft wel eens een bezoek gebracht aan een kinderboerderij, om even naar buiten te gaan en een geit te aaien, te kijken naar de varkens of gewoon om lekker te spelen.

Wist u dat er op zo'n vijftig kinderboerderijen in Nederland een Nectarkroeg staat? Een Nectarkroeg is een soort bar die uitkijkt op een kleine tuin. Deze tuin is zo aangelegd, dat er bepaalde insecten en vlinders op afkomen. Bezoekers kunnen opschrijven welke vlinders en planten ze zien. Die waarnemingen worden doorgegeven aan de Natuurkalender. Medewerkers van de Natuurkalender analyseren die gegevens en stellen aan de hand daarvan vast of de vlinders bijvoorbeeld eerder vliegen dan normaal door klimaatverandering. Op die manier zie je dat het klimaat ook dichtbij verandert!

Kijk voor de kinderboerderij bij u in de buurt op www.kinderboerderijen.nl

Wist u dat...

... er ongeveer 400 kinderboerderijen zijn in Nederland?

... er aan die kinderboerderijen per jaar 15 tot 20 miljoen bezoeken gebracht wordt?

... dat dit meer bezoeken zijn dan aan het betaald voetbal?!

Open tuin bij VSM

Wilt u eens een kijkje nemen in de bekende tuinen van VSM in Alkmaar? Dat kan! Speciaal voor de Groene Maand stelt VSM Geneesmiddelen op vier dagen in september haar tuinen open. Uw bezoek begint met een korte film over het bedrijf. Daarna volgt een uitgebreid bezoek aan de tuin. Een ervaren IVN-gids vertelt over de planten en hun betekenis voor de homeopathie.

Kijk voor de data op www.vsm.nl

Wadden Werk Weekend op Terschelling

De Waddenvereniging organiseert van 26 t/m 28 september een bijzonder weekend op Terschelling voor en door leden. Op zaterdag is er een grote schoonmaakactie op de Boschplaat en op zondag kunt u deelnemen aan verschillende excursies. Interesse? Stuur dan een e-mail naar info@waddenvereniging.nl. U wordt dan op de hoogte gehouden van het programma en de inschrijving. De kosten zijn beperkt. Ook voor niet-leden zijn enkele plaatsen beschikbaar. **Kijk voor meer informatie op www.waddenvereniging.nl**

Recreatie in het groen

Nivon Natuurvrienden is de ideale organisatie voor groene en sociale recreatie. Vrijwilligers beheren vijftien natuurvriendenhuisen in het groen, negen natuurkampeerterreinen en bijna 4.000 kilometer wandelpaden, waaronder het Pieterpad. Nivongroepen organiseren veel wandel- en natuuractiviteiten, ook tijdens de Groene Maand. Natuur- en milieuvriendelijke recreatie is het uitgangspunt, met een laag energieverbruik en een kleine klimaatbelasting. **Kijk voor meer informatie op www.nivon.nl**

Op Pad GPS Dagen

Op Pad – het buitensportblad van de ANWB – geeft op geheel eigen wijze een invulling aan de Groene Maand door natuur en techniek samen te brengen in de *Op Pad GPS Dagen* op zaterdag 20 en zondag 21 september. Tijdens deze dagen komt u van alles te weten over GPS. Een GPS laat u zien waar u bent, waar u naar toe gaat en hoe u weer terugkomt op de plek van vertrek. Maar er is meer. Van uw gemaakte wandeling maakt u met een GPS een tracklog die u via internet weer met anderen deelt. Op Pad doet dit ook. De meeste wandelingen, fietstochten, trekkings en tracklogs zijn vanaf de website van Op Pad te downloaden.

Toch is deze materie niet voor iedereen even duidelijk.

Tijdens de *Op Pad GPS dagen* ziet u dat een GPS een handig apparaat is waarmee u leuke dingen kunt doen.

Kijk op www.oppad.nl en www.groenemaand.nl voor het programma, inschrijven en de exacte geografische coördinaten waar de Op Pad GPS dagen gehouden worden.

JAN MARK MOQUETTE

Biomassa zonder honger

Nu de klimaatverandering zich steeds duidelijker manifesteert, wordt de roep groter om biomassa als brandstof te gebruiken. Biomassa is een brandstof die CO₂-neutraal is: planten en bomen nemen tijdens hun groei CO₂ op dat weer vrijkomt bij verbranding (korte kringloop). Per saldo neemt de hoeveelheid CO₂ niet toe zoals wel gebeurt bij verbranding van fossiele brandstof (lange kringloop). Door gebruik te maken van biobrandstof kan dus iets gedaan worden aan de klimaatverandering. Maar productie van biomassa mag natuurlijk niet concurreren met voedselproductie. Een oplossing die nooit tot honger leidt, ziet Landschapsbeheer Nederland in biomassa van snoeimateriaal dat ontstaat bij onderhoud van kleine landschapselementen zoals wilgen knotten of singels snoeien. Daarom doet Landschapsbeheer mee met projecten waarbij snoeimateriaal als biomassa in energiecentrales gebruikt wordt. Bijvoorbeeld het project Biomassa-installatie Beetsterzwaag dat op de rails is gezet door Landschapsbeheer Friesland.

Kijk voor meer informatie op www.landschapsbeheer.nl

Klimaatverandering op Texel!

Worden er over een paar jaar rijst, citroenen en koffie geteeld op ons grootste waddeneiland? In het verleden, in de tussenijstijd, was het ook warmer dan nu. Toen leefden er panters, apen en neushoorns op Texel. Komen zij met de opwarming van de aarde straks weer naar het noorden? Bij Ecomare krijgt u in de tentoonstelling *Texel hot/cool* antwoord op deze en nog veel meer vragen.

Kijk voor meer informatie op www.ecomare.nl

KORT GROEN

Palingtocht

De Paling dreigt uit te sterven. Gemalen, stuwen en waterkrachtcentrales die het trekken van vissen tussen hun opgroeigebieden en paaiplassen belemmeren, zijn een belangrijke oorzaak. Tijdens de palingtocht op zondag 28 september fietst u een mooie waterrijke route langs zulke barrières nabij Roermond. Onderweg wordt u daar door deskundigen geïnformeerd over de paling, vistrek, waternaar en oplossingen. Georganiseerd door Rijkswaterstaat Limburg, Waterschap Roer en Overmaas en Stichting Reinwater. **Kijk voor meer informatie op www.vissenkunje-nietmissen.nl**

Van Oerparade tot Natuurtheater

Naturalis in Leiden vertelt het verhaal van de aarde, met alles wat erop leeft, als een samenhangend en divers geheel dat voortdurend verandert. In *Oerparade* getuigen miljoenen jaren oude fossielen van de ontwikkeling van het leven. Zij zijn bewijzen van de vele soorten die verloren gingen. *Natuurtheater* toont de nog levende diversiteit in al zijn gedaanten. In Naturalis geeft de natuur haar geheimen prijs. **Kijk voor meer informatie op www.naturalis.nl**

Dagje Appeltern

De Tuinen van Appeltern is Nederlands enige objectieve tuinvoorlichtingsinstituut dat bestaat uit een 13 hectare groot tuinenpark met meer dan 190 voorbeeldtuinen. In deze natuurlijke omgeving biedt Appeltern u sfeervolle tuinbeleving, inspiratie, ideeën en praktische informatie. Maar u vindt er nog meer: de grootste Nederlandse plantencollectie, decoraties, plantenmarkt, gezellige restaurants en terrassen, speelhof, kinderspeurtocht, Lichtlaan en Denkseltuin, workshops en arrangementen. Ook ontmoet u hier tuinontwerpers, hoveniers, kwekers en productleveranciers. **Kijk voor meer informatie op www.appeltern.nl**

Wandelen langs de IJssel

De IJssel is een van Nederlands mooiste rivieren. Hoge rivierdijken met imponerende vergezichten, robuuste rietpartijen en schrale graslanden met grote grazers wisselen elkaar af. Het Wandelplatform heeft langs de IJssel een prachtige wandelroute ontwikkeld: het Hanze-stedenpad. Dit pad slingert van Doesburg naar Kampen en passeert de belangrijkste Nederlandse Hanzesteden. Onlangs is een nieuwe gids van het Hanzestedenpad verschenen waarin tien dagtochten zijn opgenomen: ideaal voor een heerlijk dagje uit! **Kijk op www.wandelnet.nl voor de Groene Maand kortingsactie**

10 jaar agrarische natuurverenigingen

Wist u dat...

- veel agrarische natuurverenigingen in 2008 10 jaar bestaan?
- zij ook excursies, wandelingen en dergelijke organiseren?
- 10% van alle boeren in Nederland lid zijn van zo'n vereniging?
- zonder boeren natuurbeheer op het platteland onmogelijk is?
- ook niet-boeren lid kunnen worden?
- er ook een agrarische natuurvereniging bij u in de buurt is?

Kijk voor meer informatie op www.natuurlijkplatteland.nl

Historisch dorp in Limburg

Midden in de Limburgse natuur ligt het vredige, historische museumdorp Eynderhoof. U vindt er boerderijen en werkplaatsen waar de oude ambachten nog steeds in praktijk gebracht worden. In het museum is een heemtuin met planten uit de streek en kleine akkers met oude gewassen. Wandel- en fietstochten vertrekken vanaf het museum en gaan door vogelrijke natuurgebieden zoals het Sarsven en de Banen. **Kijk voor meer informatie op www.eynderhoof.nl**

Ziedaar Alkmaar

Een stadspark van vierhonderd jaar op een strandwal en een open landschap met in het westen zicht op de duinen en naar het zuiden zicht op de eindeloze droogmakerij van de Schermer; dat is Alkmaar in groot perspectief. Maar er is meer: de groene erfbeplantingen achter de lintbebouwing van Koedijk, een stadspark met verwijzing naar de Floriade in Amsterdam, een polder met artefacten uit vervlogen middeleeuwen zoals burchten van Floris de Vijfde en de ecologische verbindingen in en dwars door een modern bedrijventerrein.

Kijk voor meer informatie op www.alkmaar.nl

Het leukste campingmagazine van Europa!

Neem nu een jaarabonnement en betaal slechts € 29,90

COLOFON

Groene Maand Magazine - september 2008

Een gezamenlijke uitgave van de partners van de Groene Maand 2008.

Redactioneel concept en realisatie

Het Groene Maand magazine is ontwikkeld door het maandblad Grasduinen. Wilt u ook na september geïnformeerd worden over de natuur? Kijk op www.grasduinen.nl.

Medewerkers

Esther Beekman, Jeanne Hup, Inez de Jong, Elsie Jonker, Marianne van Leijen, Kees Loogman, Nero VGM, Joery Pijper, Janneke Werneke

Fotografie

Met dank aan de IVN Consulentenschappen.

Projectleiding Groene Maand

De Groene Maand wordt jaarlijks gecoördineerd door het IVN Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie.

De 180 IVN-afdelingen organiseren natuurexcursies in het hele land.

Contact: groenemaand@ivn.nl of (020) 622 81 15.

Informatie: www.ivn.nl.

☒ **JA, ik neem een jaarabonnement op de Kampeer & Caravan Kampioen en betaal slechts € 29,90** KCKG

ANWB-lid ☐ Nee ☐ Ja, nr. **8** | | | | | | | |

Naam/voorletters M/V

Adres

PC+Plaats

Geboortedatum | | | | | | | |

Telefoon | | | | | | | |

Datum | | | | 2008

Handtekening **KCK**

Stuur deze bon naar ANWB contact Center, Antwoordnummer 93034, 2509 VB Den Haag. Een postzegel is niet nodig.

Kampeer & Caravan Kampioen verschijnt twaalf maal per jaar. Prijs voor een jaarabonnement is € 58,95 (niet-leden betalen € 68,95). De betaling geschiedt op dezelfde wijze als uw andere betalingen aan de ANWB. Niet-leden ontvangen een acceptgiro. Het abonnement geldt tot wederopzegging. Dit aanbod is geldig t/m 31 augustus 2009 en alleen indien u de afgelopen zes maanden geen (proef)abonnee bent geweest.

De Groene Maand wordt georganiseerd door:

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

**HOLLANDSE
WATERLINIE**
LAAT JE VERRASSEN

Kasteel Groeneveld

Gemeente Rotterdam

De Provinciale Milieufederaties

• **naturalis**

Stichting Reinwater

stayokay
30 hostels in Nederland

Ga mee

PURE LUFZICHT

GRASDUINEN

Kampioen

oppad

Buitenleven

